

natuurpunt

MEETJESLAND

Bart Schuermans
foto: Bart Schuermans - Keep

NATUURHISTORISCH

TIJDSCHRIFT

Voorjaar 2022

Natuurpunt Natuurhistorische werkgroep Meetjesland

Is de overkoepelende organisatie van alle Meetjeslandse afdelingen van Natuurpunt inzake Natuurstudie.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

- Voorzitter: Chris Bruggeman
(tel. 09/377.71.40)
chris.bruggeman@skynet.be
- Penningmeester: Marc Zwertvaegher
(tel. 09/253.52.85)
marc.zwertvaegher@pandora.be
- Verantwoordelijke Plantenwerkgroep:
William White (tel. 09/377.85.84)
william.white@telenet.be
- Verantwoordelijke
Paddenstoelenwerkgroep:
Lia Van Landschoot en Germain De Wispelaere
vanlandschootlia@live.be
- Verantwoordelijke Werkgroep
Ongewervelden: Jan Versigghel
jan.versigghel@skynet.be
- Verantwoordelijke
Zoogdierenwerkgroep:
Pieterjan Dhont
dhont_pieterjan@hotmail.com

Het Natuurhistorisch tijdschrift verschijnt 3 à 4 x per jaar.

Website:

www.natuurpunt.be/afdelingen/natuurhistorische-werkgroep-meetjesland

Werkten mee aan dit nummer:

Chris Bruggeman, Bart Vandevoorde, Bart Schuermans, Germain De Wispelaere, Lia Van Landschoot, Eddy Blomme, Wietse Jongsma, Walter Belis

Lay-out voorblad: Sebastian Schulte

INHOUD

Editoriaal

Jaarverslag excursies
plantenwerkgroep Meetjesland 2021

Het Paddenstoelenjaar 2021

Het vlinderjaar 2021

Winter 2021-2022 – Winter van de Keep

Boekbesprekingen

Agenda werkgroepen

Beste natuurliefhebber,

De laatste dagen is de lente terug in het land. De eerste dagvlinders laten zich terug zien en de eerste voorjaarsbloemen staan volop te pronken.

Het moment om terug actief te worden in de natuur, zeker nu Corona het land grotendeels verlaten heeft.

Traditiegetrouw blikken we tijdens ons eerste nummer van een nieuw jaar terug naar het afgelopen jaar. Zowel met een verslag van onze Plantenwerkgroep, die in 2021 normaal op stap ging en heel wat mooie vondsten deed.

Met de Paddenstoelwerkgroep kenden we dank zij het natte jaar een schitterend paddenstoelenseizoen, alhoewel dit ook nog niet overroepen mag worden. We gingen niet minder dan 41 maal op stap, wat ten opzichte van de vorige droge jaren zeer veel was. Doordat onze kennis gedurende de vele jaren dat we actief zijn verder uitbreidt en we ook naar iets minder opvallende soorten kijken ontdekten we toch veel nieuwe soorten voor onze regio. In dit tijdschrift een korte samenvatting van onze vondsten. Voor een uitgebreid verslag verwijs ik je graag door naar onze website, waar een zeer uitgebreid jaarverslag terug te vinden is.

Ook de opvolging van de dagvlinders in het Meetjesland wordt onder de loep genomen. Op dagvlindergebied was 2021 een normaal jaar, maar de dalende trend die is ingezet blijft jammer genoeg nog steeds verder gaan. Meet hierover in ons jaaroverzicht van het Vlinderjaar 2021.

De inventarisatie in Het Leen gaat ook continue verder. Momenteel staat de teller reeds op meer dan 4280 soorten ooit in het gebied waargenomen. Hierover meer in het volgende tijdschrift. 2022 is het laatste jaar dat we inventariseren en publicatie van de nieuwe inventaris wordt voorzien in de herfst van 2023.

Ook de vogelliefhebbers komen aan hun trekken met de bespreking van de keep die deze winter zeer talrijk aanwezig was.

Bij de boekbesprekingen is ook een boekbespreking geschreven door Walter Belis opgenomen, waarvoor dank.

Veel leesplezier.

Chris Bruggeman

Wens je dit tijdschrift niet langer meer te ontvangen, laat het ons gerust weten en we schrappen je uit onze mailinglijst.

Jaarverslag excursies plantenwerkgroep Meetjesland 2021

William White, Bart Vandevoorde –Foto's: Chris Bruggeman

In het kader van het 50-jarig bestaan van het provinciaal domein Het Leen staat een nieuwe inventarisatieronde (de derde al) op het programma. De vorige inventaris dateert van 2008-2009 en die kwam 20 jaar na de eerste (1988). Vandaar dat er dit seizoen liefst 3 excursies doorgingen in dit toch wel buitengewone natuurdomein.

20/04/21 – C2.47.24 : Zomergem : Het Leen : bosje en open terrein (omgeving percelen 22-24, bijgenaamd 'De Zaan')

De laatste decennia werden een aantal geïsoleerde bospercelen in de nabijheid van Het Leen verworven door de Provincie. Daar horen ook wat akkers en weilanden bij die op termijn moeten evolueren naar bos. Een van die bosjes + aanpalend terrein dat met jonge boompjes beplant is werd onderzocht.

Het bosje werd eerder al eens bezocht (18 april 2006). In vergelijking met toen is er qua soortensamenstelling niet veel veranderd. Het is een erg nat perceel, onderhevig aan flink wat verruiging met brandnetels en bramen. Heel wat bomen zijn omgevallen, die men laat liggen opdat de natuur haar werk kan doen.

Eenbes

Ondanks die verruiging vinden we er nog steeds enkele waardevolle plantensoorten waarvan de meest opmerkelijke ongetwijfeld eenbes is. Een vijftal populaties, bestaande uit gemiddeld een 20-tal exemplaren (wellicht klonen, de soort vermeerdert zich vegetatief d.m.v. een kruipende wortelstok)

konden gelokaliseerd worden. Verder hoeft de aanwezigheid van slanke sleutelbloem ons zeker niet te verbazen, alsook een uit de kluiten gewassen populatie van ontspruitend blauw glidkruid. Ook speenkruid, drienerfmuur, look-zonder-look, pinksterbloem, wolfspoot, watermunt, bosandoorn, geoord helmkruid, echte valeriaan, koninginnenkruid, kale jonker, stijve en oeverzegge, ruwe smele, hennegras en reuzenzwenkgras (1exemplaar) mochten niet op het appèl ontbreken.

Aan de bosrand ontdekten we een mooie populatie kraailook en zowaar een paar exemplaren muizenstaart en in het aanpalende terrein een pinksterbloem met grotere bloemen en scherpe mosterdsmaak, wellicht behorend tot subsp. *picra*.

Omdat we ons strikt beperkten tot de terreinen van het Provinciaal Domein en de akkers en grazige bermen langs het kanaal buiten beschouwing lieten bevat de soortenlijst maar een 80-tal taxa.

04/05/21 – C2.37.24 : Eeklo : omgeving Lange Moeiakker, terreinen aan RVT Avondzegen

Vrij slecht weer - maartse buien en aprilse grillen in mei - maar toch negen deelnemers die er allemaal behoefte aan hadden om na weken Corona-isolement buiten te zijn.

De wandeling startte aan de achterzijde van het rustoord 'Avondzegen' dat deels verhard is met grasdallen. Wie al een tijdje bezig is met de studie van onze flora weet dat zich tussen die grasdallen vaak bijzondere plantjes weten te vestigen. Dat heeft te maken met de vrij extreme condities die er kunnen heersen: voedsel- en ruimtegebrek en niet in het minst watergebrek in droge perioden. Het was dus niet lang zoeken naar soorten zoals kluwen- en zandhoornbloem, liggende vetmuur, klein bronkruid, grote en kleine klaproos, zachte ooievaarsbek, leeuwenklauw (*Aphanes* sp.) vogelpootje, hazenpootje, veldereprijs, duizendblad, greppelrus, ... Veruit de mooiste vondst was hier lathyruswikke, meteen de 2e vindplaats in Eeklo op een paar jaar tijd.

Lathyruswikke

Daarna kwamen er een paar graslandjes aan de beurt, doormidden gesneden door een ondiepe sloot waar niet veel over te melden valt (wat lisdodde, pitrus en gele lis). In het voorste gedeelte zijn de grasveldjes heel plaatselijk nog vrij schaal, met als uitschieter een schaars begroeid plekje waarop zowaar veldrus aangetroffen werd - waarschijnlijk een primeur voor Eeklo-centrum. Veldrus is een soort van natte bodems met mineraalarm grondwater. In principe zou die overal kunnen staan in de regio, waar mineraalarm grondwater uit de vele zandrugjes van het Meetjesland kwelt (zoals bijvoorbeeld in het Drongengoed). Helaas zijn de meeste plekken geëutrofeerd, verhard, gedraineerd, etc. In een ander stuk hebben zich enkele eertijds uitgezaaide planten gevestigd waaronder margriet (talrijk en heel waarschijnlijk niet wild), lupine en een paar exemplaren bolderik. De invallende duisternis maakte een einde aan ons speurwerk in een klein bosje waar we nog hop, vlier, wilde kamperfoelie, knolglanshaver en ontsnapte tuinplanten zoals mahonie en taxus vonden. We wisten dat we hier geen grote vondsten zouden doen maar de oogst van toch meer dan 110 taxa stelde ons meer dan tevreden.

18/05/21 – C2.18.33 : Sint-Laureins : agrarisch landschap (omgeving Goochelaarstraat - Krielweg)

Een wandeling die doorging dicht tegen Bentille, in het typisch agrarisch landschap dat de Zandstreek vandaag de dag kenmerkt (gras, aardappelen en maïs).

Steevanjer

De grasbermen en sloten zijn hier plaatselijk nog tamelijk breed maar opvallende soorten moet men hier niet verwachten. Hoewel, wat te denken van een soort als steenanjer, weliswaar 1 enkel exemplaar en nog niet in bloei maar vegetatief toch vrij goed herkenbaar. Dit besloot ons er toe dat er ooit inzaai is geweest. We hadden zo al een vermoeden dat dit het geval was door de vondsten van een eenzame korenbloem maar ook die van margriet, bermooievaarsbek, groot kaasjeskruid en knoopkruid leken ons verdacht wegens hun robuuste uiterlijk. Van al die soorten was alleen bermooievaarsbek in bloei.

Trouwens, in een overigens erg vervuilde gracht groeien reusachtige (wel doorvoede) *Alisma*-populaties waarvan één verdacht veel op slanke waterweegbree leek. Ook hier lijkt ons de kans op introductie heel groot. Hetzelfde eventjes verder met een populatie grote waterranonkel, in dezelfde gracht maar voor de rest verdacht afwezig in de door ons uitgekamde omgeving. Wat betreft de overige waterplanten in de sloten domineren vooral oeverzegge en grote egelskop. Toch ook enkele interessante vondsten: zoals gewone salomonszegel langs een landbouwpad, aan de voet van een paar boompjes of struiken; een relictpopulatie ??

Dat de gras- en slootkanten toch nog een beetje potentieel te bieden hebben blijkt uit de aanwezigheid van reukgras, knopig helmkruid, vogelwikke, penningkruid, grote kattenstaart, echte valeriaan, avondkoekoeksbloem en rode klaver (die laatste twee mogelijk ook ingezaaid).

Dankzij de speurzin van het 9-koppige team konden we toch nog meer dan 130 taxa noteren.

01/06/21 – C2.24.21 : Maldegem (Donk) : wegbermen en bosje met schrale flora-elementen (omgeving Scheewege - Doornstraat)

De wegbermen die we bezochten in Donk waren gekozen op basis van de melding van de aanwezigheid van hengel. Ook grote bremraap is hier vorig jaar gevonden door Chris. De bermen - in de schaduw van rijen volgroeide zomereik en in mindere mate Amerikaanse eik - hebben ons niet ontgoocheld. Hengel staat er massaal langs de Brezendedreef vanaf de kapel richting Scheewege en ook grote ratelaar wist zich er te vestigen.

Hengel

Zilverhaver

Minder goed is het de grote bremraap vergaan hoewel we moeten nuanceren. Om te beginnen werd de berm waarin brem groeit vorig jaar kort gemaaid. Het was dus wat zoeken om de pas uitlopende struiken terug te vinden, helaas zonder bremraap. Maar niet gepanikeerd want door het koude voorjaar is het uitlopen wat achter t.o.v. voorgaande jaren en kan het goed zijn dat we gewoon 14 dagen te vroeg waren. Hoewel de wegbermen te lijden hebben onder de intensieve landbouw op de belendende akkers (bemesting + af en toe ook wat spuitschade langs de slootrand) mogen we zeggen dat ze nog steeds heel divers zijn en veel van de schraalteminnende plantensoorten die het Meetjesland rijk is huisvesten. Onder de grassen en cypergrassen zijn dit vooral vroege haver, zilverhaver, fijn schapengras en pilzegge. Onder de tweezaadlobbigen vielen naast de eerder genoemde soorten vooral vogelpootje, valse salie, gewone en mannetjesereprijs en schermhavikskruid op.

In de bermen werden ook een populatie gewone salomonszegel en bosanemoon aangetroffen. Vreemd op het eerste zicht maar Lia wist te vertellen dat de omgeving op de Ferrarisatlas als bos ingekleurd staat. Mooie relictpopulaties dus, zoals we die nog wel meer in de streek aantreffen.

De sloten zijn ook nog tamelijk rijk aan plantensoorten maar worden gedomineerd door soorten als grote egelskop, grote lisdodde, oeverzegge en moeraszegge, hoewel die laatste geen alledaagse verschijning is in de regio. Het totaalbeeld is er echter een van eutrofiëring, vooral in de Doornstraat.

Ongeveer 160 soorten werden opgetekend, inclusief de voorspelbare soorten van akkers en weilanden.

15/06/21 – C2.48.11 : Waarschoot : Het Leen : Zuidkant (omgeving perceel 18)

In provinciaal domein 'Het Leen', dat eigenlijk een bosgebied is, werd een vrij recent verworven grasland bezocht. De excursie beperkte zich tot het grasland, dat al grotendeels gemaaid was, behalve aan de randen en de zoom met het bos. Vandaar het eerder beperkt aantal taxa dat genoteerd werd, net geen 90. Bovendien werkten de grote aantallen agressieve muggen en teken ook niet bepaald uitnodigend om het aanpalende bos in de diepte te verkennen.

Er werden geen uitzonderlijke vondsten gedaan, op een helmkruid met bleekgele bloemen na en duidelijk gevleugeld maar dat vrijwel zeker een afwijkend exemplaar van knopig helmkruid is.

Vermeldenswaardige soorten zijn poelruit, moerasrolklaver, fraai hertshooi (dichter tegen de bosrand), gele waterkers, slipbladige ooievaarsbek, watertorkruid, zompvergeet-mij-nietje, wolfspoot, bosandoorn, valse salie, moeraswalstro en kale jonker.

Wat betreft de grasachtige planten onthouden we vooral kamgras, geknikte vossenstaart en mannagras.

Fraai hertshooi

22/06/21 – C2.46.31 : Ursel : vliegveld : schrale bermen

Het vliegveld in Ursel is een klassieker onder de regionale plantenexcursies, die steevast de nodige belangstelling wekt. Ook nu waren er een 13-tal deelnemers.

Addertong

We wisten vooraf wat we allemaal konden verwachten maar telkens is het toch weer met enige spanning uitkijken naar de pareltjes in dit normaal ontoegankelijke domein.

Waarom is het vliegveld van Ursel een unicum in de streek ? Wel, de start- en landingsbanen zijn afgezoomd met brede stroken heischraal grasland waarvan sommige stukken nooit bemest zijn geweest. In de terreinen die we betraden konden we verscheidene vegetatietypes onderscheiden waarbij het telkens weer opviel dat de schraalste maar ook soortenarmste stukken zich niet langs de randen van de betonstroken bevonden maar een paar meter verder. Hier zijn ook redelijk natte stukken te vinden. Een dominante grassoort op deze schrale stukken is tandjesgras.

Dichter bij de betonstroken van de landingsbanen vinden we dus opvallend meer bloemrijk grasland, waarin vooral margriet opvalt en waar ook addertong heel plaatselijk gedijt. Misschien zit de uitloging van calcium uit de beton hier voor iets tussen, alsook het feit dat deze stroken een ietsje hoger en droger gelegen zijn?

In elk geval dragen al deze elementen - inclusief de overgang naar bos - er toe bij dat we meer dan 160 taxa waarnamen.

De aandachtsoorten (volgens de streeplijst van Flo.Wer) zijn : tweenervige en bleke zegge, riet- en bosorchis, addertong, kleine ratelaar, heidekartelblad, klein glidkruid, zaagblad en eekhoorngras.

Klein glidkruid

Heidekartelblad

Maar evengoed zijn er andere regionale zeldzaamheden te vinden : geoorde wilg (of toch iets dat heel dicht in de buurt komt - *Salix ×multinervis* daarentegen is heel algemeen in de omgeving), kruipganzerik, liggend en fraai hertshooi, liggende vleugeltjesbloem, dop- en struikheide, echt duizendguldenkruid, ijzerhard, kruipend zenegroen, mannetjesereprijs, liggend walstro, blauwe knoop, kale jonker, schermhavikskruid, grote keverorchis, veld-, zomp- en knolrus. Onder de zeggensoorten onthouden we ook blauwe, zeegroene, hazen- en pilzegge. En naast de eerder vermelde grassen mogen voorts nog moerasstruisgras, kamgras en langbaardgras (deze laatste typisch nabij de betonstroken en tussen de voegen) vermeld worden.

29/06/21 – C2.54.24 : Aalter - Knesselare : gevarieerd landschap in het kader van het Meetnet Algemene Planten

Met gevarieerd landschap wordt hier eigenlijk bedoeld dat er zowel akkers en urbane zones als een stuk vaart en een stukje spoorweg in het betreffende kilometerhok zitten. Het stukje spoorweg hebben we niet kunnen doen maar het werd toch een vrij lange wandeling waarbij we een groot deel van de periferie van het hok konden afwerken. Bijzondere soorten werden niet verwacht maar gezien de variatie en de afgelegde afstand hoeft het niet te verwonderen dat de teller op enkele uur tijd boven de 170 kwam te staan.

Langs het kanaal werden geen bijzondere soorten gevonden en het werd soms turen met de verreijker om enkele oeverplanten op naam te kunnen brengen. Onthouden we misschien een fikse populatie zeekeek en grote engelwortel, die hier goed ingeburgerd is. Voorts enkele vreemde eenden in de bijt, ontsnapte (wellicht weggegooid) sierplanten die voet aan wal lijken te krijgen : *Yucca sp.* (van het type *gloriosa*), *Miscanthus sp.* en *Spiraea nipponica*.

Er ontstond flink wat discussie (ook in de dagen er na) over een populatie basterdwederiken op een verwaarloosd stukje grond, meer bepaald over de vaak subtiele verschillen tussen donkere / beklieerde / en kantige en bergbasterdwederik + het gegeven dat deze taxa ook nog eens kunnen kruisen. Volgens Ivan zou de donkere basterdwederik een soort zijn die veel meer voorkomt dan blijkt uit de waarnemingen. De kenmerken van de kelk klopten alleszins maar doorslaggevend zijn de lange uitlopers, die hier (nog) ontbraken. Wordt hopelijk vervolgd!

In een wortelveld werd misschien wel de leukste vondst van de dag gedaan, nl. glansbesnachtschade, die in de regio wel gekend is van het Gentse havengebied maar door onze werkgroep nooit eerder als akkeronkruid werd waargenomen.

We kunnen dit verslag afsluiten met nog een paar andere, niet echt alledaagse soorten : langs het kanaal zijn dit moerasandoorn, schermhavikskruid en kraailook. Voorts en voornamelijk urbaan zijn dit bosrank, gevlekte rupsklaver, maarts viooltje, steenkruidkers, *Geranium oxonianum*, kleine leeuwenbek en bleekgele droogbloem.

06/07/21 – D2.25.21 : Poeke : Poekebeek en natte weilanden (grenshok met W.-VI.)

Dit is een typisch agrarisch hok met allerlei akkerbouwgewassen en weilanden, waaronder een (nog vrij soortenarm) nat weiland dat beheerd wordt door Natuurpunt. Het hok werd gekozen op basis van zijn locatie (weinig gefrequentieerd grensgebied met West-Vlaanderen - eigenlijk hebben we uitsluitend op West-Vlaamse bodem gelopen) en omdat twee beken, waaronder de Poekebeek, het hok doorkruisen. Wat betreft de beken kunnen we kort zijn, ze zijn heel erg geëutrofeerd, met dominantie van grote egelskop. De graslanden in de vallei van de Poekebeek zijn soortenarm en worden gedomineerd door grassen als grote vossenstaart.

Aangezien de bodem er hier al min of meer zandlemig is konden we al gauw enkele verwachte verschillen merken met de flora in het Eeklose. Zo kan men hier vrij courant watermuur en grote vossenstaart aantreffen en ook dagkoekoeksbloem, soorten die in Eeklo daarentegen nauwelijks of niet voorkomen. Overigens groeien hier alleen maar courante 'ubiquistische' wegberm- en akkerplanten. De verrassing van de avond vonden we in een slecht beheerd graslandje, op een oud schuurtje in verval ; op een oude vochtige muur, gevoed door een lekkend dak, groeiden in harmonie mannetjesvaren, muurvaren en tongvaren. En op het verste punt van deze tocht, in een poel werd nog haaksterrenkroos opgevist, dat voor wat verwarring zorgde bij het ingeven in 'Waarnemingen.be' omdat onze nationale flora het taxon van oudsher als soort (*Callitriche hamulata*) beschouwt, terwijl de nieuwe Heukels (en bijgevolg 'Waarnemingen.be') de plant als variëteit onder *Callitriche brutia* thuisbrengt! Met om en bij de 160 taxa kan deze avond toch nog als succesvol beschouwd worden.

17/08/21 – C2.47.22 : Zomergem (Het Leen) : zuidkant (perceel 19 en omgeving)

Perceel 19 in Het Leen bestaat uit een strook grasland van een twintigtal meter breed dat ontstaan is als gevolg van de aanleg van een ondergrondse gasleiding meerdere jaren terug.

Tot vorig jaar was daar een vrij gevarieerde flora te zien (mond. med. C. Bruggeman) maar het lijkt er op dat de verruiging is ingezet. Wij vermoeden dat die verruiging wel eens voor een deel te wijten zou kunnen zijn aan de zeer natte zomer, volgend op enkele zeer droge, waardoor onbenutte nutriënten - o.a. afkomstig van organisch materiaal - nu massaal ter beschikking gesteld worden. Of heeft het (ook) te maken met een verminderd maaibeheer?

Heel veel interessante soorten zijn er dus in deze strook niet te vinden, op echt duizendguldenkruid na, dat voorlopig stand lijkt te houden. Een andere opvallende verschijning hier is akkermunt, samen met familielid gewone brunel. De meest opvallende exoot is een havikskruid van het type oranje / Hongaars havikskruid, dat al enkele vierkante meter gekoloniseerd heeft. [over deze vondst was er geen unanimititeit, Oranje havikskruid komt wel meer voor in de regio, Hongaars havikskruid werd bij ons

weten nog niet eerder in het Meetjesland waargenomen. Enkele uitlopers werden daarop mee naar huis genomen om verder opgekweekt te worden.]

Overigens is er flinke dominantie van witte klaver op de schraalder uitzijnde stukken en verder ook veel duinriet. Andere - eerder losse vondsten - zijn gevleugeld hertshooi, gewone engelwortel, moerasrolklaver, grote kattenstaart, ...

De strook mondt uit in een akker waar van alles ingezaaid is maar die het oog wel kan bekoren; toch hebben we vooral gekeken naar de 'onkruiden' die hier groeien, waarvan sommige nieuw zijn voor Het Leen, zoals kale gierst en Chinese naalbaar.

Echt duizendguldenkruid

Akkermunt

Op de terugweg in het halfdonker passeerden we nog door een stuk naaldbos waarin rankende helmbloem en stekelhanenpoot (op een meer open pad) ons het meest opvielen.

We sloten de wandeling af met 115 taxa op de teller.

22/08/21 – C3.23.31 : Assenede : urbaan en agrarisch landschap (Fonteinestraat)

Op onze laatste excursie werd een 'banaal' hok bezocht aan de rand van Assenede. We startten in een nog urbane zone, waar veel huizen een strook gazon langs de weg liggen hebben en eindigden in landbouwgebied. Door de korter wordende avonden hebben we maar goed de helft van de Fonteinestraat (die het hok doorkruist van noord naar zuid) en twee zijstraten kunnen inventariseren maar we kunnen er van uitgaan dat we - met meer dan 130 taxa - een vrij representatief beeld hebben van de flora aldaar. Om te beginnen de gazons, deze worden bijna allemaal op regelmatige basis kort gemaaid en vaak ook geverticuteerd en bemest waardoor er geen echte uitschieters te vinden zijn. We onthouden van één gazon een populatie akkerkers en citroenmelisse, die weet te overleven onder een gemaaid regime. Waar woningen staan zijn er ook opritten en andere verhardingen te vinden. Deze zijn vaak goed voor 'speciallekes'. Deze keer hadden we prijs met straatwolfsmelk, meteen de eerste vondst van dit leuke plantje voor onze werkgroep.

Verwilde planten behoren ook tot de verwachtingen in bewoonde zones. In een sloot groeiden grote boterbloem en (waarschijnlijk) dotterbloem met bijzonder forse bladeren, duidelijk aangeplant of uitgezet. Van gele lis, grote egelskop en grote lisdodde waren we dat al veel minder zeker. Een andere vreemde vondst was die van een enkele struisvaren op de overgang van een oprit naar een akker, geflankeerd door donker kaasjeskruid. En we hebben ons - toegegeven - heel eventjes vrij schandelijk laten inpakken door een exemplaar bloeiende bladpeterselie, die toch ook wat gelijkenis vertoont met weidekervel (ook bij test voor de lol door Obsidentify als dusdanig geïdentificeerd!).

Bij de akkeronkruiden waren we blij om kransnaalbaar en zijn alter ego gladde kransnaalbaar te kunnen vinden en te vergelijken, in een maïsakker uiteraard.

Vlasbekje met pelorische bloemen

Een heel bijzondere vondst - en tevens ook een primeur voor de werkgroep - was die van een populatie vlasbekjes waartussen nogal wat exemplaren met pelorische bloemen zaten. Pelorische bloemen zijn veelzijdig symmetrisch i.p.v. tweezijdig symmetrisch en zijn ook heel af en toe te vinden bij vingerhoedskruid (gewoonlijk alleen de topbloem). In ons geval was de hele bloeiwijze pelorisch. Na de verplichte fotosessie werd wat herbariummateriaal ingezameld van deze niet alledaagse aberratie.

Het Paddenstoelenjaar 2021

Chris Bruggeman – Lia Van Landschoot – Germain De Wispelaere

2020 was een jaar om niet meer te vergeten. Door de Corona-pandemie lag vanaf maart het openbare leven grotendeels stil. Iedereen dacht dat 2021 zoveel beter zou zijn. Er werd een nooit geziene vaccinatiecampagne opgezet, waarna terug het rijk der vrijheid in het vooruitzicht werd gesteld. Jammer genoeg had het virus nog heel wat verrassingen in petto, waardoor 2021 terug in mineur werd afgesloten en we nu begin 2022 verder dienen te leven met de Omikronvariant.

De eerste maanden van 2021 konden we slechts met een zeer beperkt aantal personen op uitstap gaan (maximum 4 personen) en dit tot half mei. Pas op 13 mei konden we z'n tien, allen vaste groepsleden, een eerste gemeenschappelijke excursie plannen. Die ging door in het Drongengoed op zoek naar Beekmijtertjes. Later op het jaar werden al onze uitstappen terug opengesteld voor alle geïnteresseerden. Zo waren we met maximaal 15 deelnemers in de Vagevuurbossen op 20 oktober. Gespreid over al onze wandelingen konden we 35 verschillende paddenstoelenliefhebbers verwelkomen, met gemiddeld 9 deelnemers per wandeling (gerekend vanaf 13 mei).

Tijdens al onze wandelingen werden zoveel mogelijk de corona-maatregelen gevolgd en trachtten we voldoende afstand te houden, wat niet altijd zo eenvoudig was. In zover we weten zijn er als gevolg van onze uitstappen geen Corona-besmettingen opgetreden en is er ook niemand besmet geweest.

Dit jaar zijn er 41 groepswandelingen doorgegaan, normaal zijn dat er iets meer dan 30. Dit duidt er op dat 2021 min of meer een goed paddenstoelenjaar was. We verkenden 36 maal een gebied één of meermaals in het Meetjesland en gingen 5 maal buiten het Meetjesland op stap.

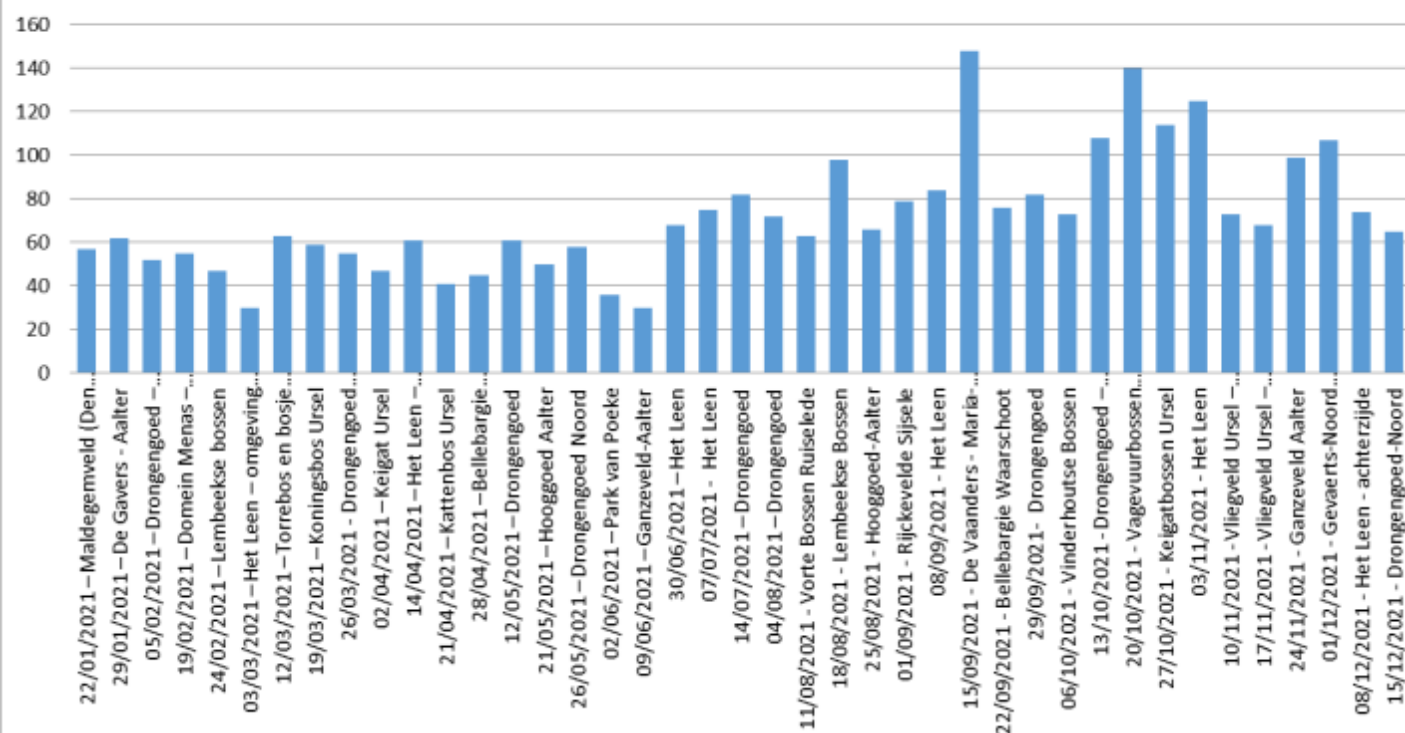
In totaal werden 672 soorten waargenomen, waaronder 72 nieuwe soorten voor onze werkgroep.

Alle zekere waarnemingen worden door Germain ook ingevoerd in de paddenstoelendatabase Funbel.

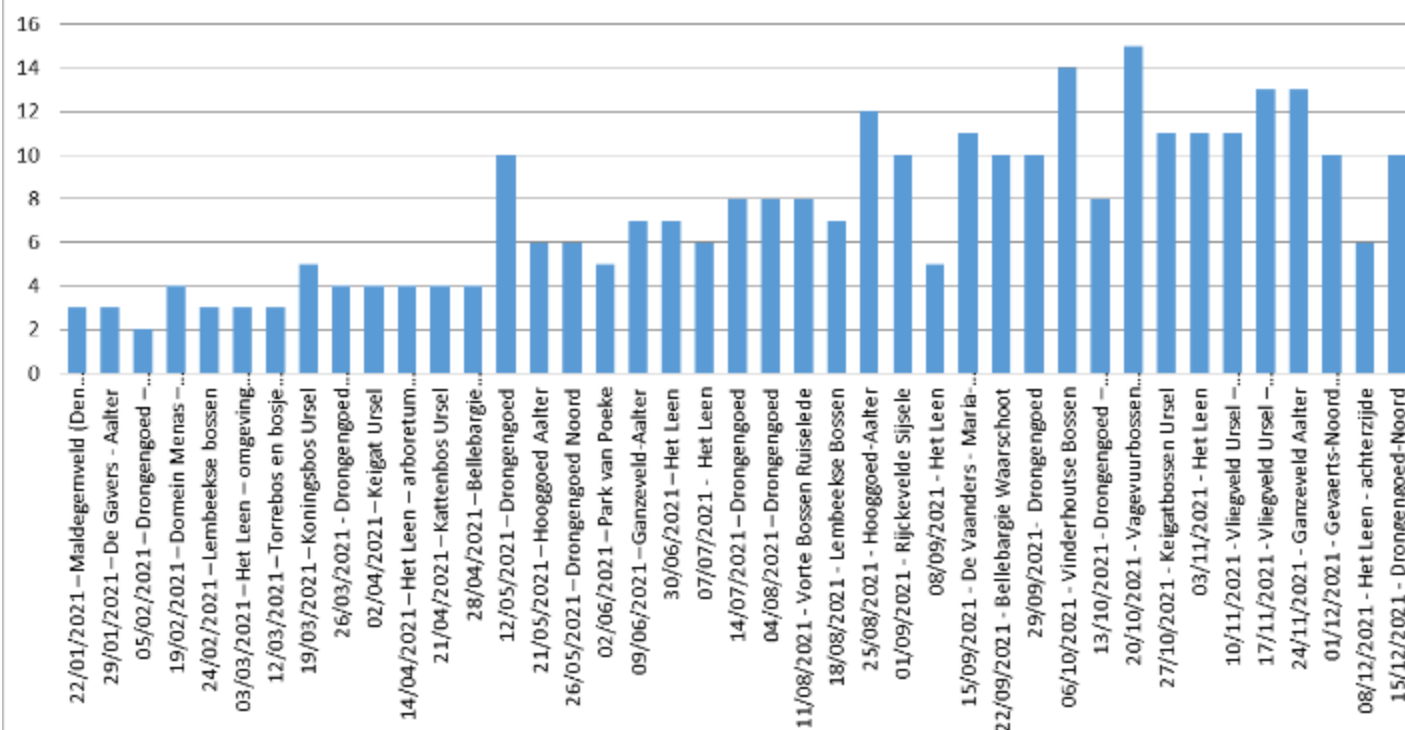
Dit jaar werden in totaal 2965 taxa ingevoerd. Twijfelgevallen worden niet opgenomen in onze lijsten.

Bijna alle waarnemingen worden ook ingevoerd tijdens de excursies op waarnemingen.be.

Aantal soorten/excursie

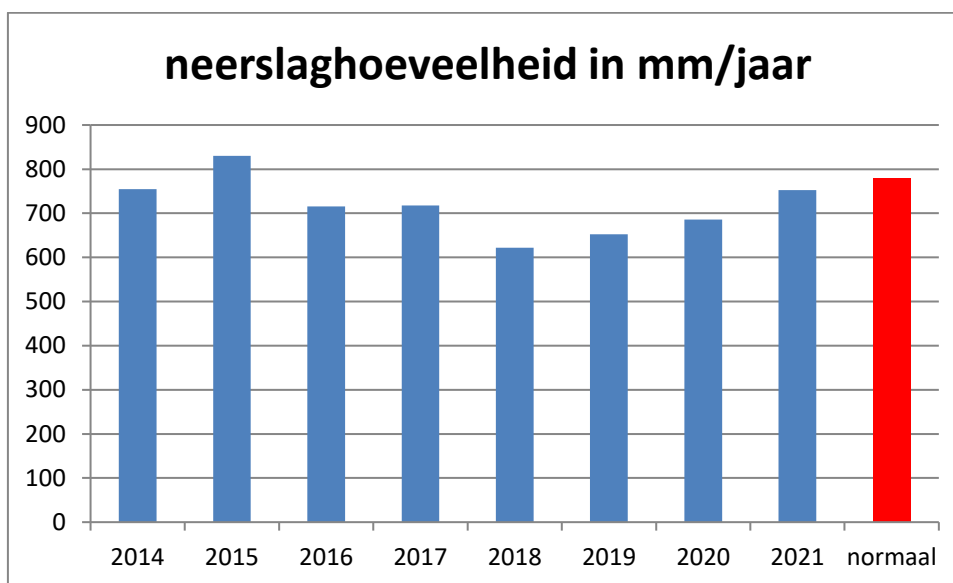
Aantal deelnemers/excursie

Weersoverzicht 2021

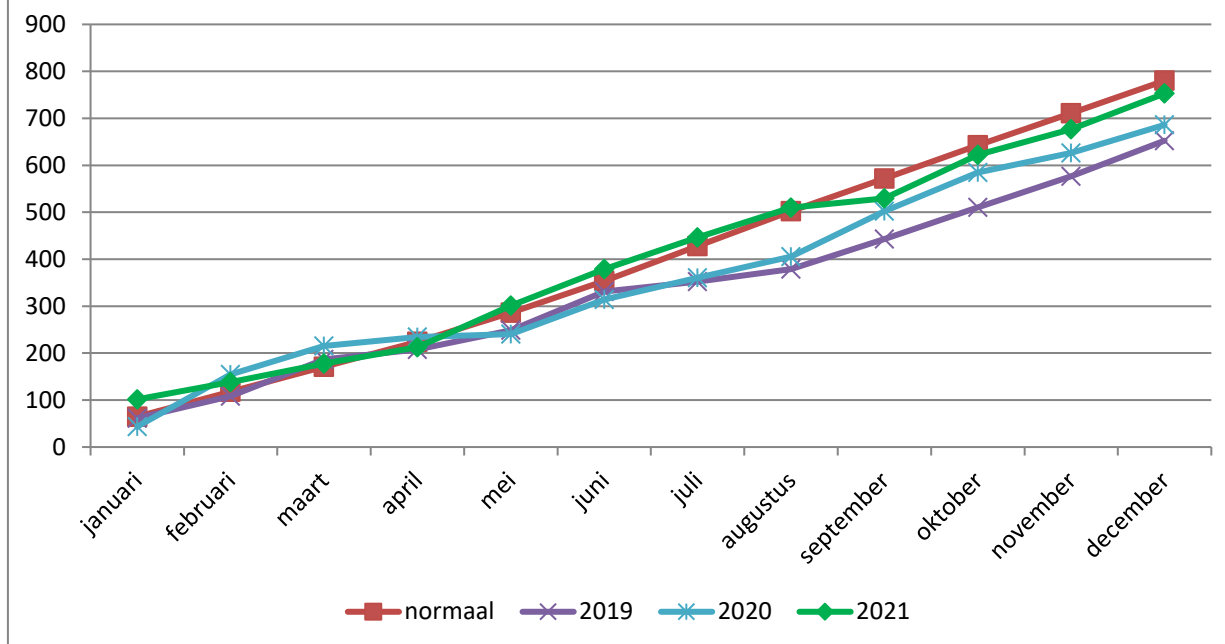
Het weersoverzicht is gebaseerd op de gegevens van het weerstation in Lembeke, dit was ook vorig jaren het geval.(zie website: <https://meteolembeke.be>)

2021 kan gecatalogeerd worden als een normaal jaar, zeker als we het op jaarbasis bekijken qua neerslag. Januari was kletsnat, maar dan volgden enkele droge maanden. Vanaf mei, dat qua neerslag meer was dan normaal volgde een eerder natte zomer. De neerslag was dikwijls plaatselijk. We herinneren ons de grote overstromingen in Wallonië en Limburg half juli, waar we hier in het westen gelukkig van gespaard bleven. Echter bij het begin van het paddenstoelenseizoen in september kenden we een zeer droge periode. Vanaf oktober regende het terug voldoende en kenden we een zeer goed paddenstoelenseizoen.

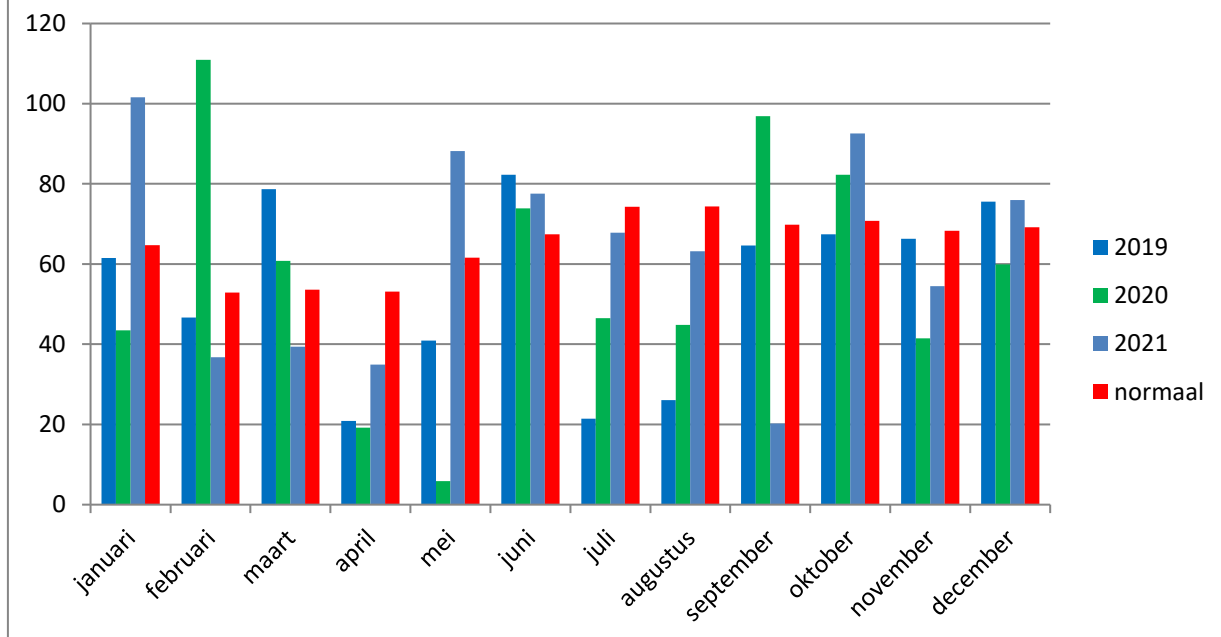

2014	758
2015	835
2016	716
2017	729
2018	622
2019	652
2020	686
2021	753
normaal	780

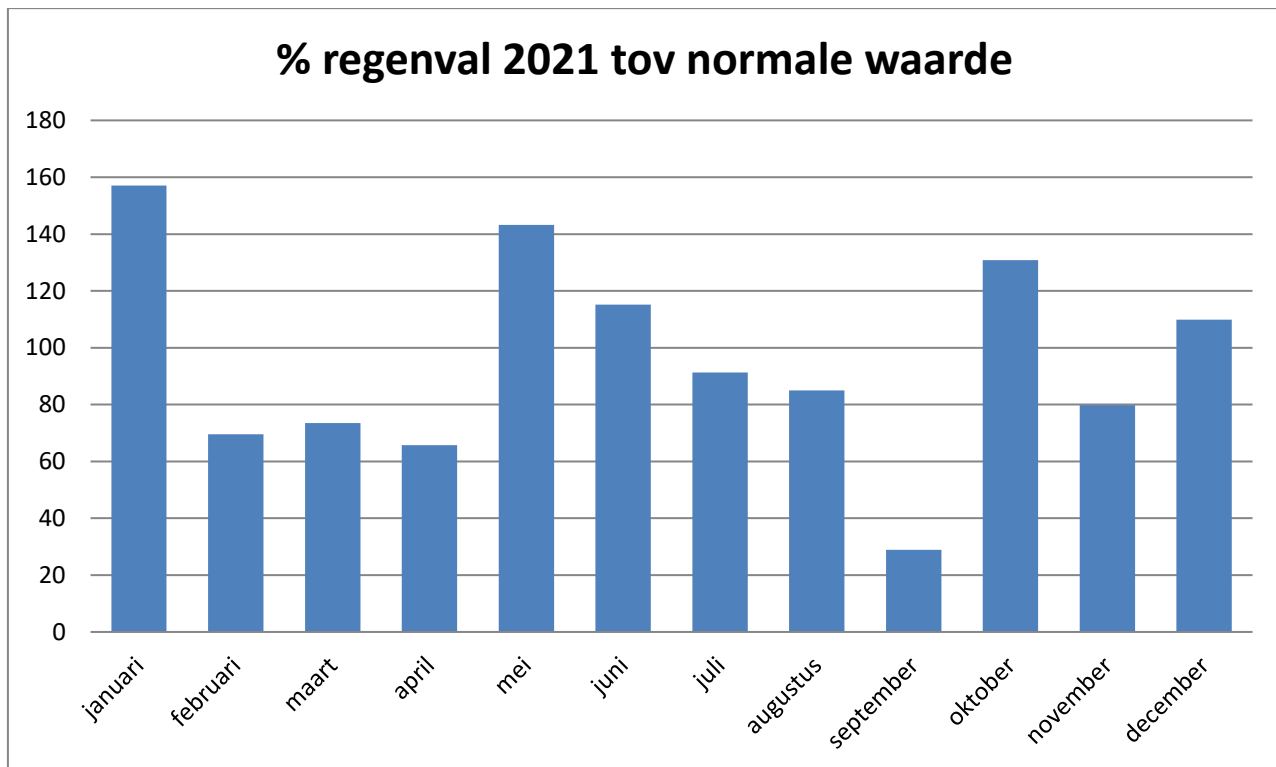
Gecumuleerde regenval

Regenval per maand

De maanden januari, mei en oktober waren zeer natte maanden, terwijl de maanden februari, maart, april en vooral september zeer droge maanden waren.

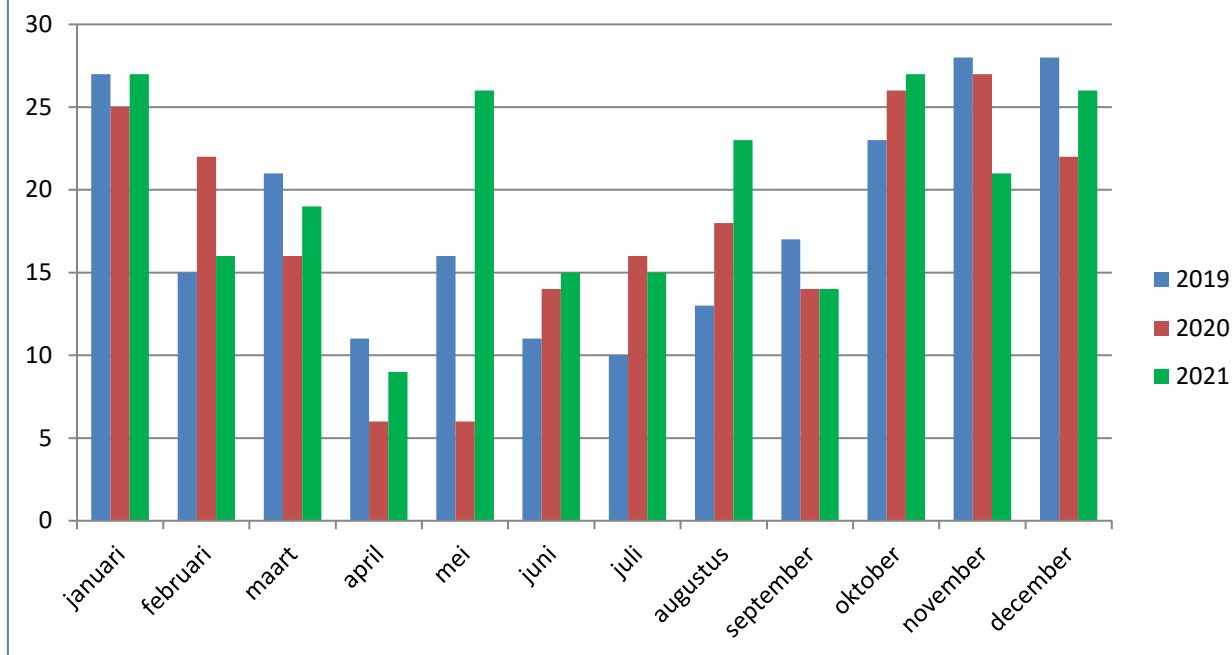
Zoals vorig jaar reeds aangehaald zeggen de maandtotalen ook niet alles. Ook het aantal dagen regen is belangrijk, evenals de spreiding. In Ukkel telt men normaal 189 regendagen. In 2018 werd het diepterecord verbroken, met slechts 142 dagen, het vorige stond op 157 dagen in 2003. In 2020 telden we 169 regendagen met 732 mm regen. Het maximumrecord bedraagt 248 dagen en werd gevestigd in 1981. Een neerslagdag wordt gedefinieerd als een dag waarop er minstens 0,1 mm neerslag valt. 2021 telde 192 regendagen in Ukkel, met in totaal 1039 mm regen (normaal: 837 mm).

Lembeke telde in 2021 niet minder dan 238 regendagen, wat neerkomt op 65% van het totaal aantal dagen per jaar. Dit betekent niet noodzakelijk dat het constant regent. Gemiddeld regent het in het jaar tussen de 7 à 8% van de tijd.

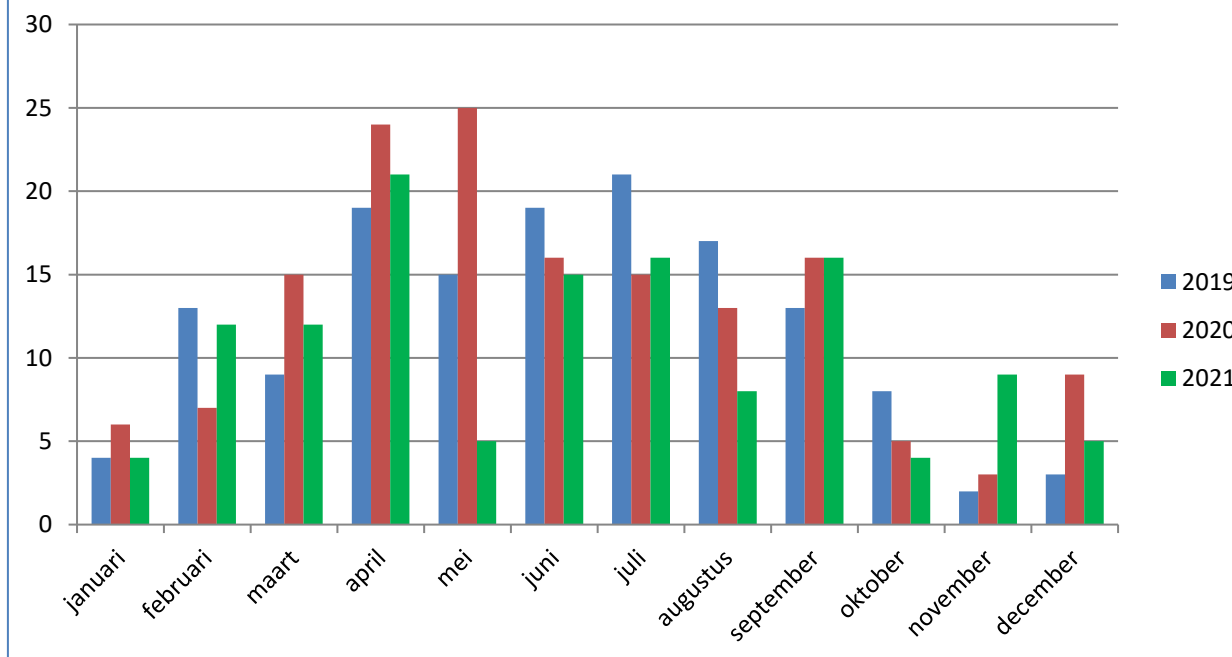
Tijdens de watersnood in juli in Wallonië viel er in het weerstation van Jalhay tussen 13 en 15 juli niet minder dan 271 mm neerslag. Bij ons in Lembeke viel er zelfs geen druppel neerslag.

Het aantal regendagen en het aantal droge dagen per maand is weergegeven in onderstaande grafieken. Alle gegevens zijn afkomstig van Lembeke.

Aantal regendagen per maand

Aantal droge dagen per maand

Vanaf eind september tot eind oktober hadden we praktisch alle dagen wat neerslag, zij het soms in kleinere hoeveelheden. Maar dit was voldoende om onze paddenstoelen volop tot ontwikkeling te laten komen, zodat we toch nog een mooi seizoen hadden, met vele soorten.

Analyse van de waarnemingen

Alle soorten kunnen ingedeeld in een functionele groep, dit wil zeggen aan welk substraat hun levenswijze verbonden is. De verdeling van de gevonden soorten over de functionele groepen is als volgt:

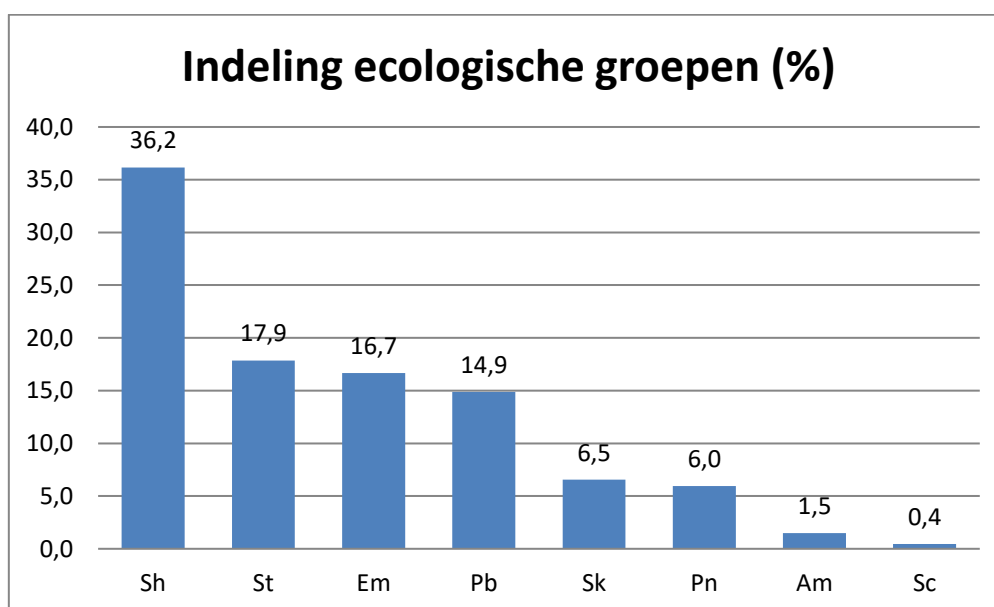
	aantal soorten	%	%	%	%
Jaar	2021	2021	2020	2019	2018
Sh – saprofyten op hout	243	36	40	42	44
St – bodembewonende saprofyten	120	18	21	24	17
Pb – biotrofe parasieten	100	15	7	6	6
Em - ectomycorrhizavormers	112	17	16	15	20
Sk – saprofyten op kruiden	44	7	7	5	8
Pn - necrotrofe parasieten	40	6	6	6	4
Am – associatie met mossen	10	1	1	1	1
Sc – mestbewonende saprofyten	3	0	1	1	0

Meest voorkomend zijn saprofyten op hout (Sh), gevolgd door saprofyten op strooisel (St). Bijna 17% van al onze waargenomen soorten zijn mycorrhizavormers (Em), zoals russula's, melkzwammen, amanieten, gordijnzwammen,...

Het aandeel van biotrofe parasieten, voornamelijk plantenparasieten (Pb) is dit jaar ook vrij groot. Dit komt vooral door de aandacht die Hugo Ruyssveldt geeft aan deze soorten en hij dit jaar regelmatig van de partij was.

Verder vinden we saprofyten op kruiden (Sk), necrotrofe parasieten (Pn) (= houtzwammen die parasiteren op bomen).

Tenslotte nog twee kleine groepen: Am, soorten die samen leven met mossen en Sc, saprofyten op mest.

Top 20 meest waargenomen soorten tijdens de excursies in het Meetjesland

We gingen 36 maal op stap in het Meetjesland. De top 20 van de meest waargenomen soorten is als volgt:

Soort	aantal maal waargenomen
Gewoon elfenbankje	35
Gele korstzwam	34
Eikenschorschijfje	31
Platte tonderzwam	28
Paarse eikenschorszwam	28
Echte tonderzwam	27
Grijze buisjeszwam	26
Roestbruine kogelzwam	24
Berkenzwam	24
Varenstreepzwam	24
Oranje druppelzwam	23
Vergroeide kogelzwam	22
Waaierkorstzwam	21
Gewone schorsbreker	21
Hoekig schorsschijfje	21
Gewone zwavelkop	20
Witte vlierschorszwam	20
Korstvormig schorsschijfje	20
Paarse korstzwam	20
Echt judasoor	19

Opvallend, maar niet verwonderlijk, gaat het om quasi allemaal houtbewonende soorten, die het gehele jaar door gevonden kunnen worden.

Op de lijst komt slechts één plaatjeszwam voor, met name de Gewone zwavelkop, die aanzien wordt als de meest verspreide paddenstoel in Vlaanderen.

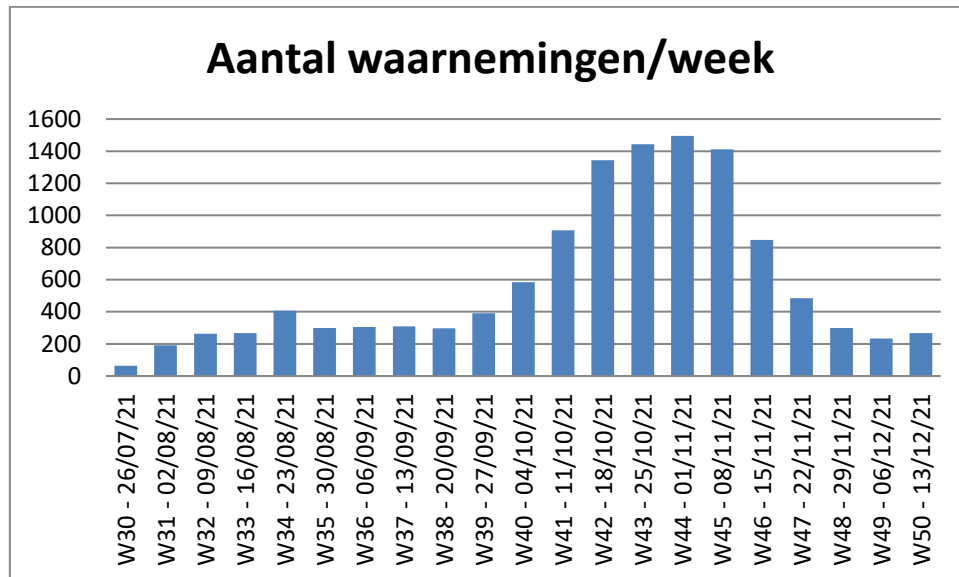
De top vijf met enkel plaatjeszwammen ziet er als volgt uit:

Gewone zwavelkop	20
Oranjegeel trechtertje	15
Geelwitte russula	13
Parelamaniet	13
Amethistzwam	13

Op de Gewone zwavelkop na verschijnen de andere soorten die pas in het najaar. Het Oranjegeel trechtertje komt zowel in bosgebieden voor, als in graslanden.

De top van het aantal paddenstoelenwaarnemingen is afhankelijk van de neerslaghoeveelheden en lag dit jaar terug iets later dan we normaal gewoon zijn, wat voornamelijk komt door de droge septembermaand.

In onderstaande grafiek het aantal waarnemingen/week ingevoerd op waarnemingen.be in het Meetjesland.

Enkele bijzondere soorten

Ieder jaar treffen we toch een aantal bijzondere soorten aan ofwel bijzondere nieuwe soorten. Hierbij een klein overzichtje van enkele soorten.

Xylaria cinerea

Deze soort werd voor het eerst waargenomen voor Vlaanderen in de Lembeekse bossen.

Meer hierover was te lezen in ons tijdschrift Jg 20 nr 1

Hazelaarschijfzwam (*Encoelia furfuracea*)

Een schijfzwam die in het voorjaar te vinden is op dode staande takken van hazelaar. Gevonden in Het Leen op 3 maart. En toevallig vonden we de soort opnieuw op 12 maart in een bosje langsheen de Burkelkalseide, ditmaal op zwarte els, waar ze ook soms op groeit.

Russenknolkelkje (*Myriosclerotinia curreyana*)

Op 26 maart vonden we dit bekerzwammetje in grote aantallen op afstervende bladeren van pitrus in het Drongengoed.

Voorjaarskluifzwam (*Gyromitra esculenta*)

In het nieuwe gedeelte van het arboretum van Het Leen vonden we op 14 april tientallen exemplaren van deze kluitzwam in de perken op aangebrachte snippers van naaldhout, blijkbaar de ideale groeiplaats van deze opvallende soort.

Donker eikenbladzwammetje (*Gymnopus ocior*)

Samen met het gewoon eikenbladzwammetje vonden we op 26 mei in het Drongengoed de veel zeldzamere soortgenoot, die gekenmerkt wordt door de donkere hoedjes en de gele lamellen. Deze is meestal enkel te zien in de vroege zomermaanden en niet meer in het najaar.

Gewoon ijsvingertje (*Ceratiomyxa fructiculosa*)

Vanaf begin juni zagen we deze slijmzwam bijna wekelijks en dit veelal op naaldhout, maar soms ook op loofhout.. Het was blijkbaar een zeer goed jaar voor deze soort, die we vroeger nauwelijks te zien kregen

Goudkleurig kraagkroeskopje (*Collaria arcyronema*)

Deze slijmzwam is zeer zeldzaam te noemen en is op naam gebracht door de Nederlandse myxomycetenspecialist Hans Van Hooff, die aan de hand van deze foto van Wietse Jongsma er een naam kon aan geven.

Kostgangersboleet (*Pseudoboletus parasiticus*)

Dit jaar zagen we op verschillende locaties ook zeer veel exemplaren van deze parasiet op gele aardappelbovist. Te vinden vanaf begin augustus tot nog eind oktober. In sommige jaren nauwelijks aan te treffen.

Kleine grauwkop (*Lyophyllum tylicolor*)

Dit paddenstoeltje werd gevonden op 29 september op de Krakeelparking van het Drongengoed in de buurt van schapenkeutels en konden we op het eerste zicht niet op naam brengen. Enkel na microscopische controle brachten de hoekige sporen uitsluitel.

Ivoorzwam (*Hygrophorus eburneus*)

In de Vinderhoutse bossen op 6 oktober troffen we deze zeldzame soort aan. De spierwitte kleverige hoedjes zijn kenmerkend. Is meestal te vinden op kalkrijke bodem.

Gelobde pruikzwam (*Hericium cirrhatum*)

Naast de Kammetjesstekelzwam, die dit jaar terug van de partij was in het Drongengoed vonden we deze zeldzame soort aan groeiend op rotte beukenstammen. Was vroeger ooit eenmaal waargenomen in het Drongengoed.

Aardtongzwameter (Hypomyces papulasporea)

Langsheen de ontoegankelijke bermen van het Vliegveld in Ursel gaan we jaarlijks tweemaal op stap in gezelschap van de boswachter op zoek naar wasplaten, knotszwammen; aardtongen, satijnzwammen,..., kortom soorten van schrale graslanden. Tussen enkele exemplaren van de Ruige aardtong troffen we sommige vruchtlichamen aan die wit bepoederd waren en

daardoor des te opvallender vergeleken met de anders donker gekleurde aardtongen. Het ging hier om een parasiet op aardtong.

Paarssteelschijnridderzwam (Lepista saeva)

Als laatste een soort van onze laatste wandeling in 2021 en dit op 15 december in het Drongengoed.

Deze forse paddenstoel liepen meerdere deelnemers voorbij, in de overtuiging dat het om de zeer algemeen voorkomende Paarse schijnridder ging. De zeldzamere Paarssteelschijnridder heeft echter een duidelijk afwijkende paarse steel.

Een uitgebreid jaarverslag van het jaar 2021 is terug te vinden op onze website: [Paddenstoelenwerkgroep Meetjesland | Natuurpunt](#)

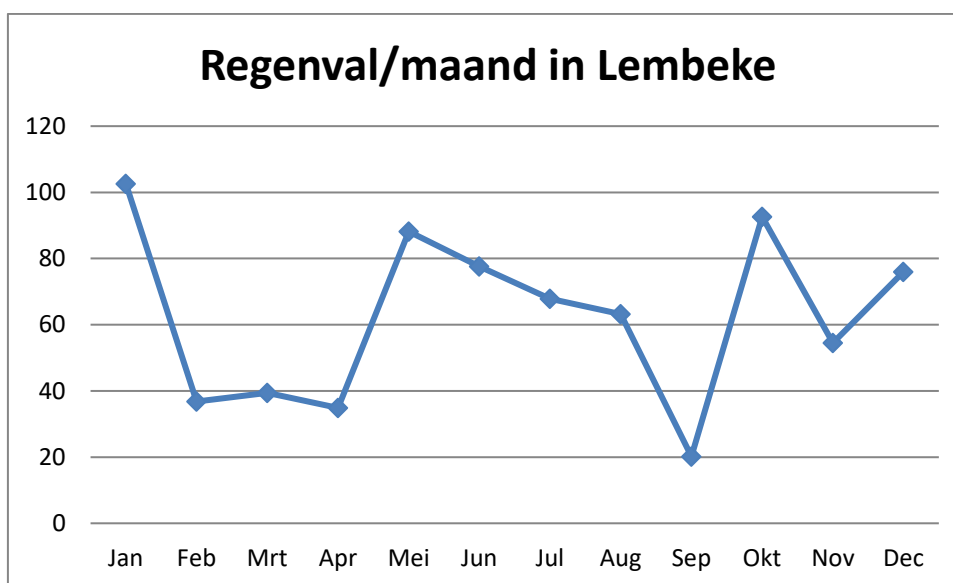
Het vlinderjaar 2021

Chris Bruggeman

Het weer in 2021 (bronnen: website Meteo België – weerstation Lembeke)

Neerslag

2021 kan gecatalogeerd worden als een normaal jaar, zeker als we het op jaarbasis bekijken qua neerslag. Januari was kletsnat, maar dan volgden enkele droge maanden. Vanaf mei, dat qua neerslag meer was dan normaal volgde een eerder natte zomer. De neerslag was dikwijls plaatselijk. We herinneren ons de grote overstromingen in Wallonië en Limburg half juli, waar we hier in het westen gelukkig van gespaard bleven. In september kenden we een zeer droge periode. Vanaf oktober regende het terug heel wat.

Temperatuur - Zonneschijn (gebaseerd op de website Meteo België)

In Ukkel waren maart en vooral april droger dan gemiddeld terwijl mei net een heel stuk natter was.

Maart en april waren zonnige maanden in Ukkel. Terwijl mei eerder een sombere maand was.

Uiteindelijk was de lente in haar geheel iets zonniger dan gemiddeld: 535u 45min tegenover een normale waarde van 495u 19min

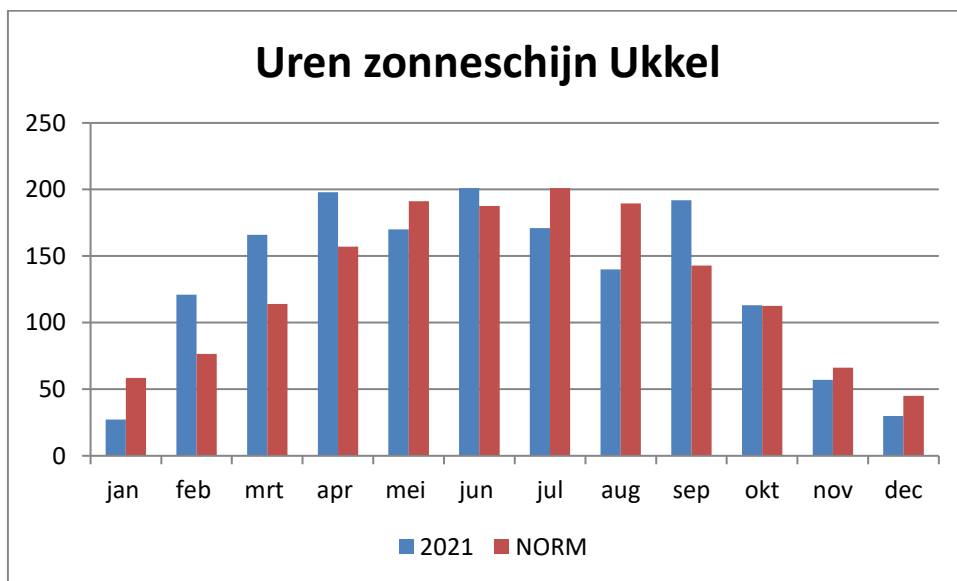
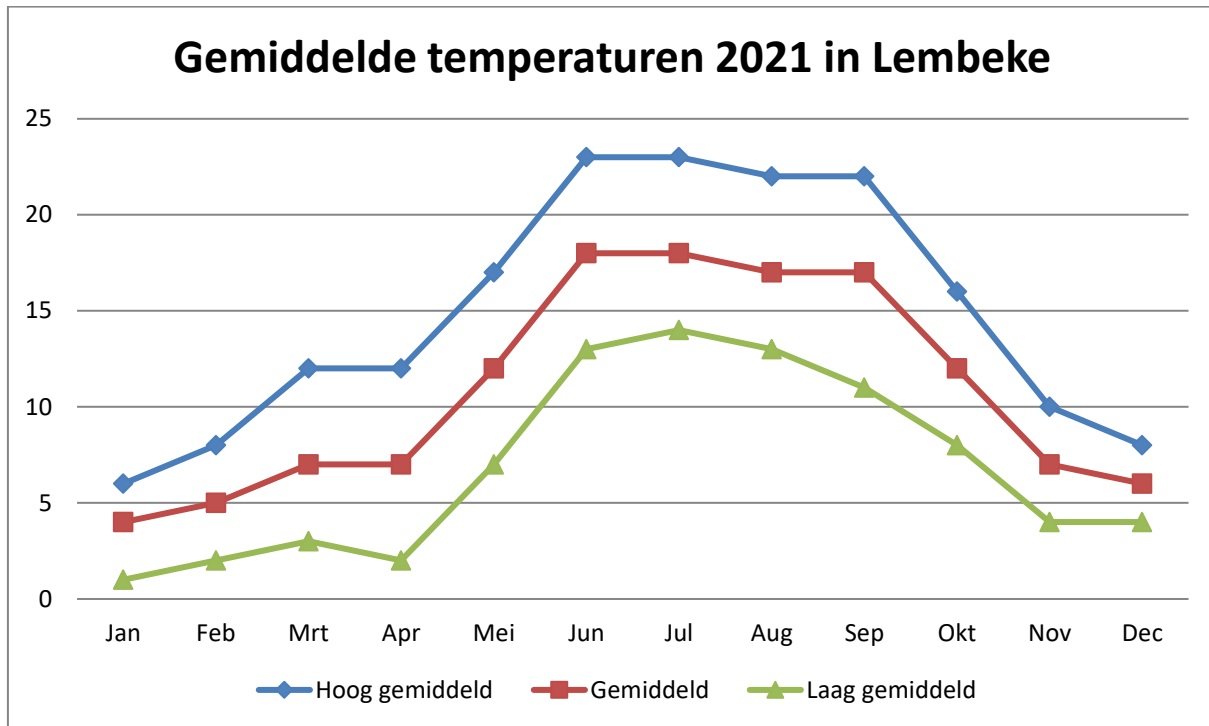
Er waren wel opvallend weinig dagen met een betrokken hemel.

Zeer sombere zomer

De zomer begon nochtans zeer zonnig. De eerste twintig dagen van juni scheen de zon zeer uitbundig. Daarna verdween de zon echter. De derde decade van juni zorgde voor een absoluut somberterecord. In totaal was juni uiteindelijk nog net iets zonniger dan normaal voor Ukkel, maar de trend was gezet en juli en augustus waren twee sombere maanden. De zomer in zijn totaal was dan ook veel somberder dan normaal.

De zon scheen slechts 513u 21min (normaal: 594u 56min).

Er waren ook opvallend veel dagen met een zwaar bewolkte tot betrokken hemel.
 In Ukkel viel er alle drie de zomermaanden meer neerslag dan gemiddeld,

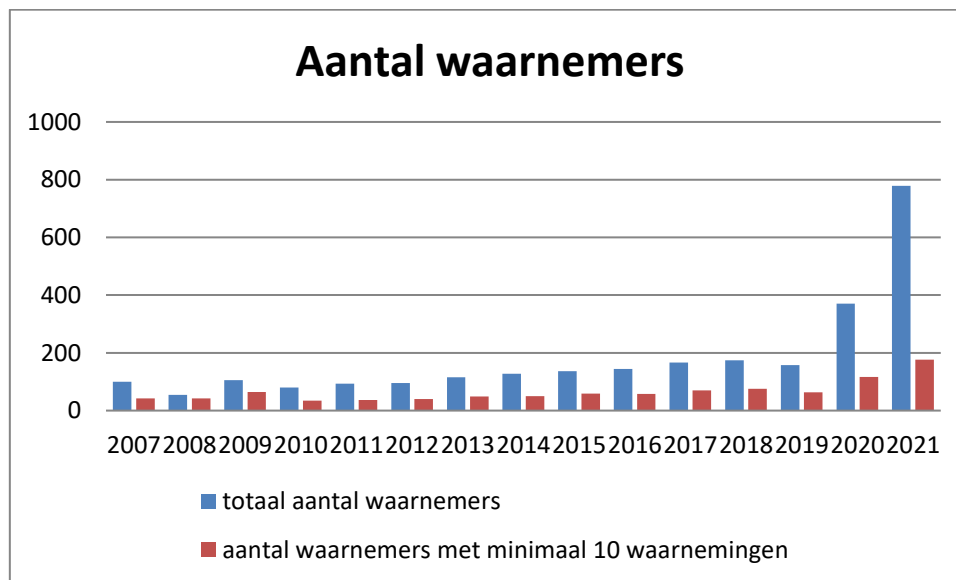
Vooral in de voorjaarsmaanden kenden we veel meer uren zonneshijn dan normaal.

Onze vlinderwaarnemingen

Zoals ook de laatste jaren is gebeurd is dit jaarverslag volledig gebaseerd op de waarnemingen uit het Meetjesland ingegeven op de portaal-site waarnemingen.be.

Voor de jaren 2007 tot 2021 geven we in onderstaande tabel het aantal waarnemers, evenals het aantal waarnemers welke 10 of meer waarnemingen hebben ingevoerd.

	totaal aantal waarnemers	aantal waarnemers met minimaal 10 waarnemingen
2007	100	42
2008	55	42
2009	106	64
2010	80	35
2011	93	37
2012	95	40
2013	116	49
2014	128	50
2015	136	59
2016	144	58
2017	167	70
2018	174	75
2019	158	63
2020	370	117
2021	779	176

Zoals je ziet in de grafiek neemt ons aantal waarnemers jaar na jaar toe en zijn er ook steeds meer waarnemers die meer waarnemingen doorgeven. Vorig jaar vermelden we dat 2020 er uit sprong en dat dit wellicht te wijten was aan de Corona-crisis waarbij heel wat meer personen op stap gingen in onze

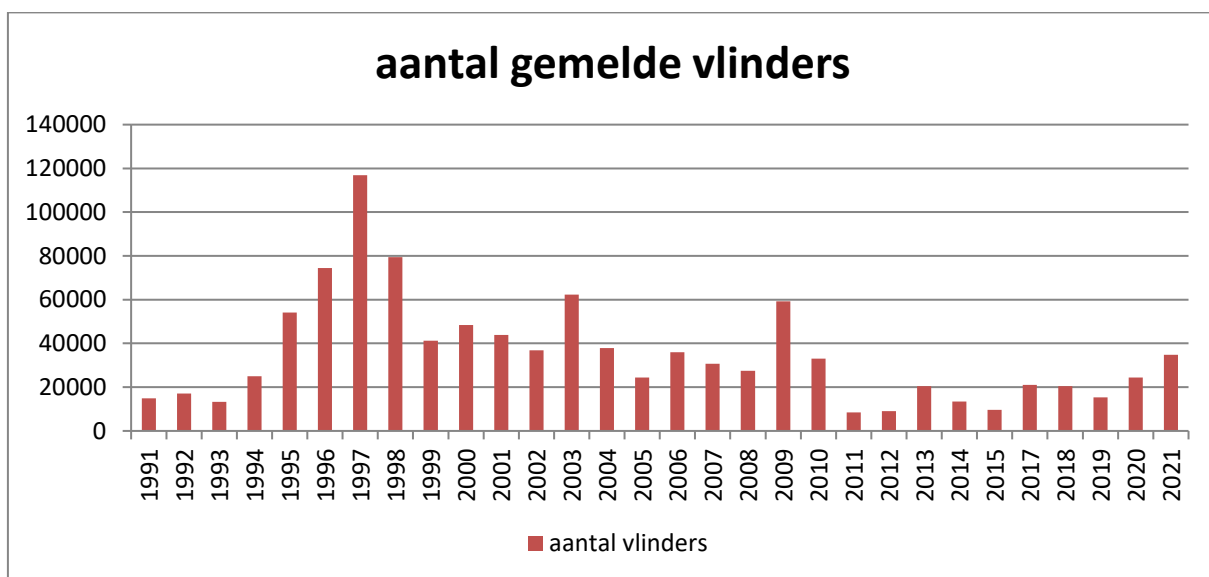
omringende natuur en ook de geziene vlinders doorgaven. In 2021 was dit effect nog veel groter en viel buiten alle verwachtingen.

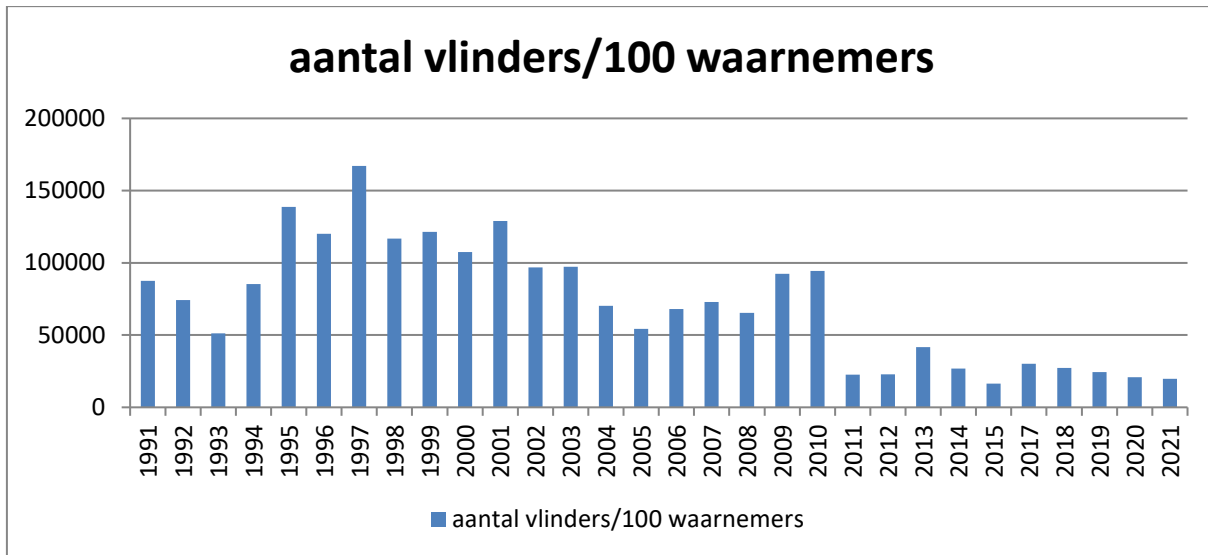
Het is zo dat de meeste waarnemingen door een beperkt aantal medewerkers wordt doorgegeven, maar niet tegenstaande dat zijn alle waarnemingen belangrijk.

aantal doorgegeven waarnemingen	aantal waarnemers
>1000	6
100-1000	35
50-99	19
20-49	45
10-19	71
5-9	128
2-4	225
1	250

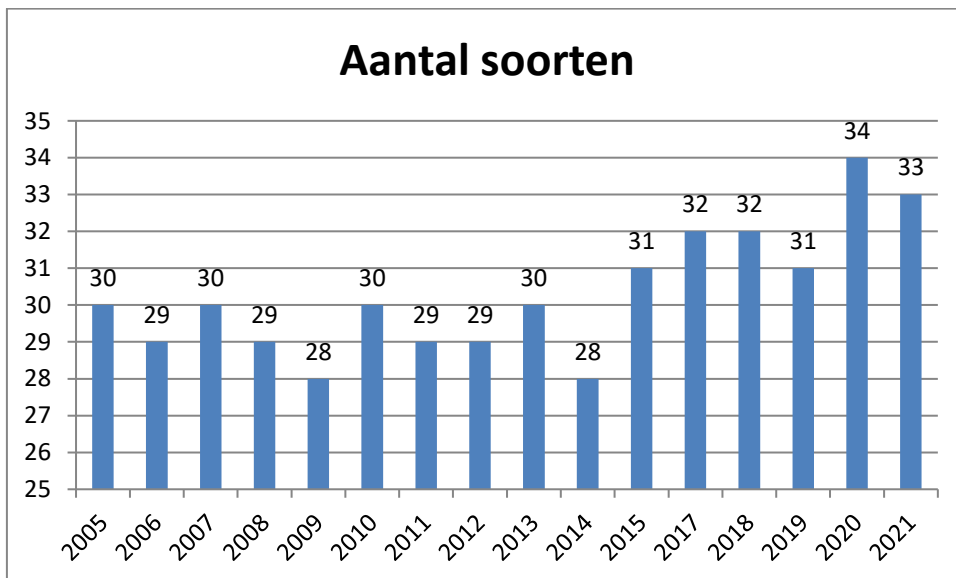
Door het grotere aantal waarnemers zijn er ook meer vlinders doorgegeven dan vorig jaar. Bijna 10000 meer, maar dit komt vooral omdat een aantal soorten opmerkelijk goed vlogen in 2021, met name atalanta en dagpauwoog, de soorten die het meest gezien werden.

Vergelijken we dit op basis van 100 waarnemers zoals we dit reeds jaren doen, dan was 2021 een iets minder goed jaar. Een trend die zich reeds jaren doorzet.

Het aantal soorten blijft de laatste jaren boven de 30 soorten, dit dank ze de toename van een aantal nieuwe soorten wegens de opgang naar het noorden wegens klimaatwijziging.

In onderstaande tabel de waargenomen aantallen, zoals ze effectief zijn opgegeven (dus niet gecorrigeerd naar 100 waarnemers)

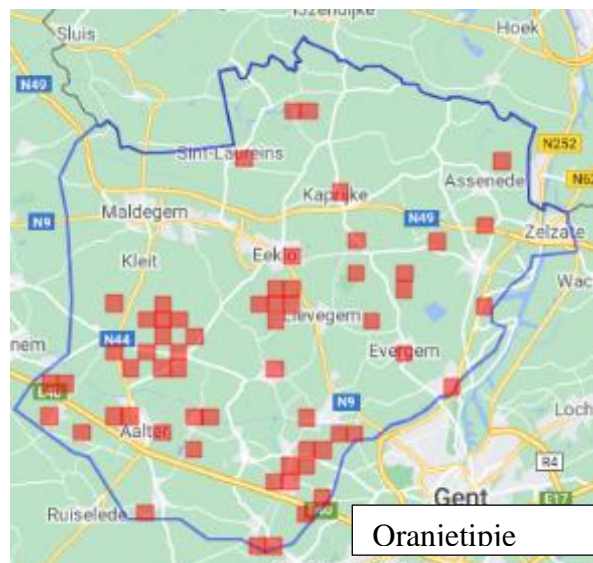
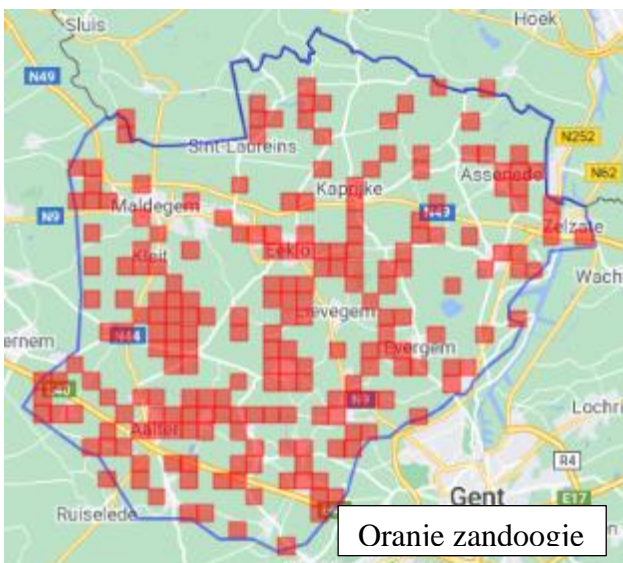
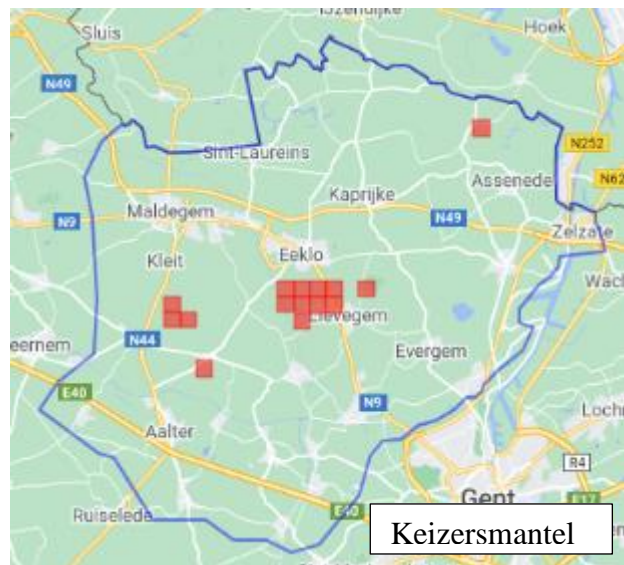
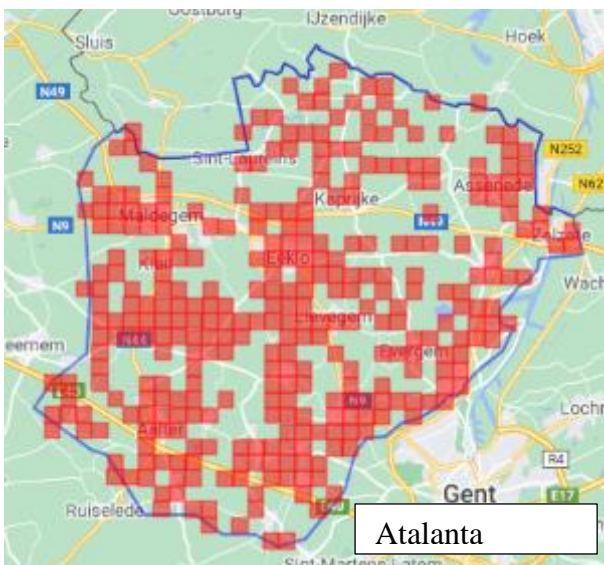
Naam	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Aardbeivlinder	11	56	21	18	27	37	63	27	55	105	57	29	59
Argusvlinder												1	0
Atalanta	2361	3447	1155	1833	937	1773	1503	2005	2567	1393	3048	4395	11452
Bont zandoogje	3672	983	603	877	852	1049	540	782	1152	1036	859	1292	1104
Boomblauwtje	326	621	207	95	294	235	196	508	440	519	290	1171	169
Bruin blauwtje	362	192	29	14	63	24	47	56	218	124	127	185	241
Bruin zandoogje	7946	5805	1054	1179	3216	3069	1022	3652	3749	1910	3249	2398	2276
Citroenvlinder	31	29	47	17	207	255	315	1099	1186	1018	638	1556	1432
Dagpauwoog	2373	2680	509	759	2651	636	509	1835	2139	1467	431	1913	6282
Distelvlinder	15710	130	43	62	294	111	290	481	304	321	1226	54	738
Eikenpage	450	149	19	55	105	23	31	110	133	3397	107	295	111
Gehakelde aurelia	1342	1005	283	296	448	378	291	294	863	480	426	762	831
Groentje							4		15	1			0
Groot dikkopje	440	951	318	114	240	208	178	206	359	350	257	530	599
Groot koolwitje	1737	661	308	236	302	330	279	562	393	1291	443	1100	383
Grote vos							1			1	1	3	15
Grote weerschijnvlinder									2	4	1	2	6
Hooibeestje	84	21	33	26	24	7	10	116	308	118	45	97	77
Icarusblauwtje	4003	993	196	42	707	121	482	262	886	538	227	357	201
Kaasjeskruiddikopje										16	12	65	40
Keizersmantel	8	10	4	0	11	2	9	23	82	205	110	371	456
Klein geaderd witje	3073	1270	520	281	804	685	563	1222	887	975	771	1390	1465
Klein koolwitje	4156	3546	1010	677	1012	536	1008	925	980	1746	916	2733	1999
Kleine ijsvogelvlinder	80	138	172	177	280	182	100	263	388	511	144	440	328
Kleine parelmoervlinder		1	1	1	1			1			1	7	1
Kleine vos	83	93	128	277	2289	1222	311	424	262	42	15	26	67
Kleine vuurvlinder	1185	1242	108	74	51	51	117	170	367	173	114	182	324
Koekinkje	798	2084	244	465	284	582	138	659	717	438	281	376	788
Koninginnepage	56	43	56	4	16	6	6	6	15	129	91	193	197
Landkaartje	963	362	143	244	378	226	162	205	461	543	159	189	205
Oranje luzernevlinder	941	1	0	2	529	89	32	21	191	39	108	10	35
Oranje zandoogje	6015	4008	804	1138	2088	1341	1320	1344	1691	1405	1096	1890	2607
Oranjetipje	356	321	332	109	194	104	108	92	174	118	118	312	174
Scheefbloemwitje												3	7
Zwartsrietdikopje	651	221	43	27	138	109	19	76	43	37	27	62	111
Totaal aantal	59215	33073	8390	9099	20455	13391	9654	17426	21027	20450	15395	24389	34780

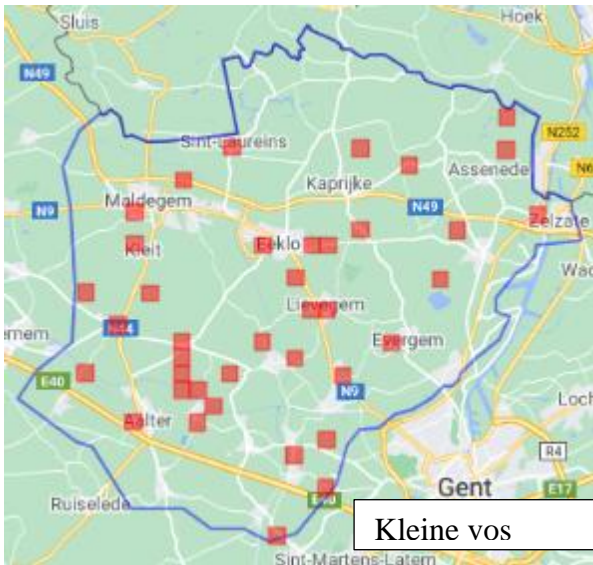
Als we bovenstaande tabel bekijken zien we toch een aantal opmerkelijke zaken. De grote aantallen atalanta en dagpauwoog, daarnaast waren er ook heel wat distelvlinders te zien. De continue toename van de keizersmantel en een goed jaar voor oranje zandoogje en koevinkje.

Daarnaast zijn er ook een aantal verliezers, met name de sterke terugval van het groot koolwitje valt sterk op en dit na een schitterend 2020. De aantallen zijn terug op een niveau van de jaren voordien. Minder goed is het gesteld met het boomblauwtje, dat een zeer slecht jaar kende. Maar van deze soort weten we dat ze een sterk cyclisch verloop kent: goede jaren worden afgewisseld met minder goede jaren.

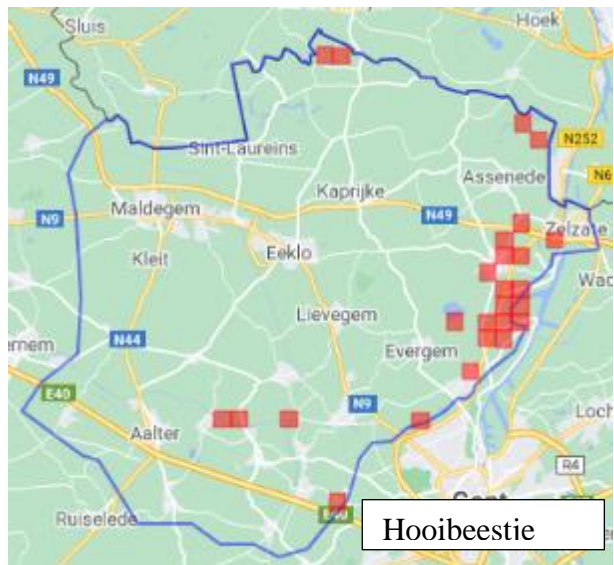
De nieuwkomers blijven stilaan terrein winnen, zo is het scheefbloemwitje al meerdere malen gezien, alhoewel de determinatie moeilijk blijft door de verwarring met het klein koolwitje. Het kaasjeskruidkopje blijft op een min of meer constant niveau. De grote weerschijnvlinder en de grote vos blijven licht toenemen.

Tot slot nog enkele verspreidingskaartjes.

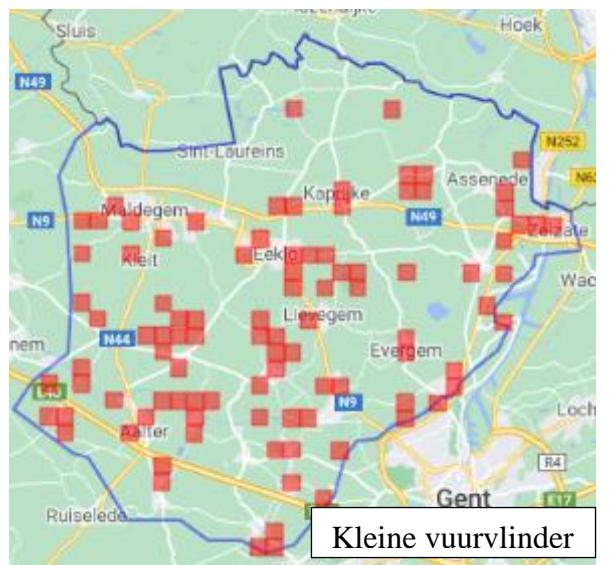
Kleine vos

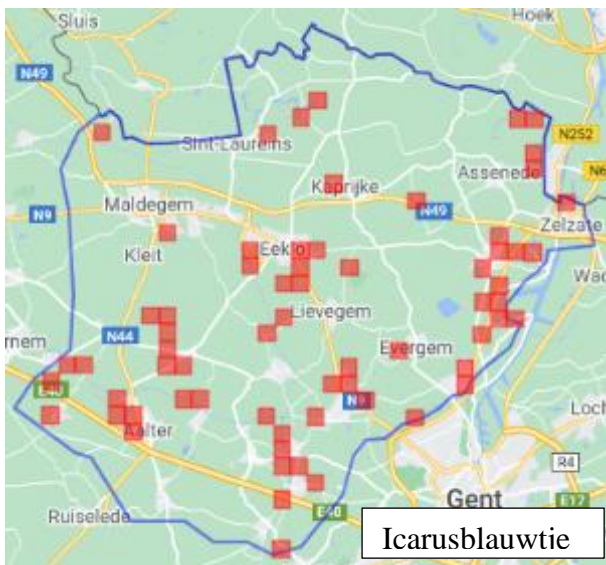
Hooibeestie

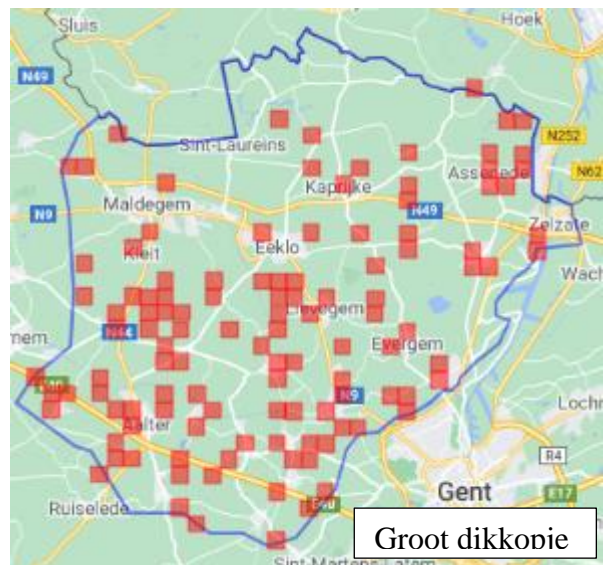
Zwartsrietdikkopie

Kleine vuurvlinder

Icarusblauwtie

Groot dikkopie

Winter 2021-2022 – Winter van de Keep

Chris Bruggeman – Foto's: Bart Schuermans

In sommige winters duiken in Vlaanderen opmerkelijk meer kepen op dan in andere. In het najaar kan je dan tijdens een boswandeling grote groepen kepen zien rondscharrelen op de grond, vooral op zoek naar beukenootjes. Elke winter zakken ook heel wat kepen naar de tuinen af. Je ziet ze dan meestal op de grond, op zoek naar zaden die door andere vogels op de voedertafel werden gemorst, vooral zonnebloempitten zijn in trek.

De kepen verblijven in onze regio vanaf eind september tot begin april, vooral in oktober worden de grootste aantallen gezien. Het gaat dan ook veelal om doortrekkers.

Het wisselend jaarfenomeen heeft alles te maken met de productie van beukenootjes. Eens om de zoveel jaar produceren beuken veel meer nootjes dan anders. De jaren van overdadige vruchtvorming worden mastjaren genoemd. Het is moeilijk te zeggen wanneer een jaar een mastjaar zal worden. Een warme, droge zomer in het voorgaande jaar leidt vaak tot een goed beukenmastjaar. Het kost een boom veel energie om nootjes te produceren. Daarom maken de bomen het jaar na een mastjaar juist heel weinig of zelfs geen vruchten aan. In die jaren valt er voor de keep weinig voedsel te vinden in de bossen en zakken ze massaal af naar de voedertafels in de tuinen. Vooral in vorst- en sneeuwrijke winters kan het aantal tuinkepen hoog oplopen. Ze zoeken vaak het gezelschap op van vinken.

Soms foerageren ze op de beukenootjes in groepen van tientallen of honderden tegelijk. Nog veel spectaculairdere verzamelplaatsen van kepen vind je trouwens als je verder naar het oosten gaat. In Duitsland en Midden-Europa zie je in beukenbossen soms slaapplekken van enkele miljoenen kepen.”

Tussen 19 en 21 november 2000 pleisterden in Fôret d'Anlier (Provincie Luxemburg) verschillende honderdduizenden tot meer dan 1 miljoen kepen.

Kepen zijn de noordelijke tegenhangers van 'onze gewone' vink. In Nederland broeden jaarlijks enkele kepen, maar om meer dan drie tot vijf paren lijkt het niet te gaan.

In Fenno-Scandinavië is de keep een van de talrijkste broedvogels is. De keep broedt in de naaldwouden en de hooggelegen berkenbossen van Scandinavië. Broedt in het zuiden (zuidpunt Noorwegen) vanaf medio mei, vanaf begin juli in het noorden (Stavanger). Heeft doorgaans één, soms twee legsels per jaar met 5-7, soms 4-8 eieren. Broedduur 11-12 dagen. De jongen verlaten het nest al als ze 11-13 dagen oud zijn.

In de zomer worden insecten en zaden gegeten, 's winters uitsluitend zaden (onder meer beukenootjes, lariks, els). Soms kunnen ze in grote (gemengde) groepen foerageren op beukenootjes in het bos, of oogstresten op een akker.

Kepen zijn net zo groot als vinken, maar vallen vooral op door de combinatie van witte buik en oranje borst en vleugeldekveren. Daarnaast zitten er ronde donkere vlekken op de flanken en heeft hij een gele snavel met een zwart puntje (behalve in broedkleed). Bij het opvliegen is de witte stuit opvallend. In zomerkleed hebben mannetjes een ongetekend oranje keel en borst en een glanzend blauwzwarte kop en mantel. Vrouwtjes hebben slechts een oranje tint op de borst en hebben een bruingrijze kop. In de winter hebben mannetjes lichte, roestbeige zomen aan de zwarte veren waardoor ze een nogal bont uiterlijk krijgen.

De naam keep is een klanknabootsing van de typische trekroep.

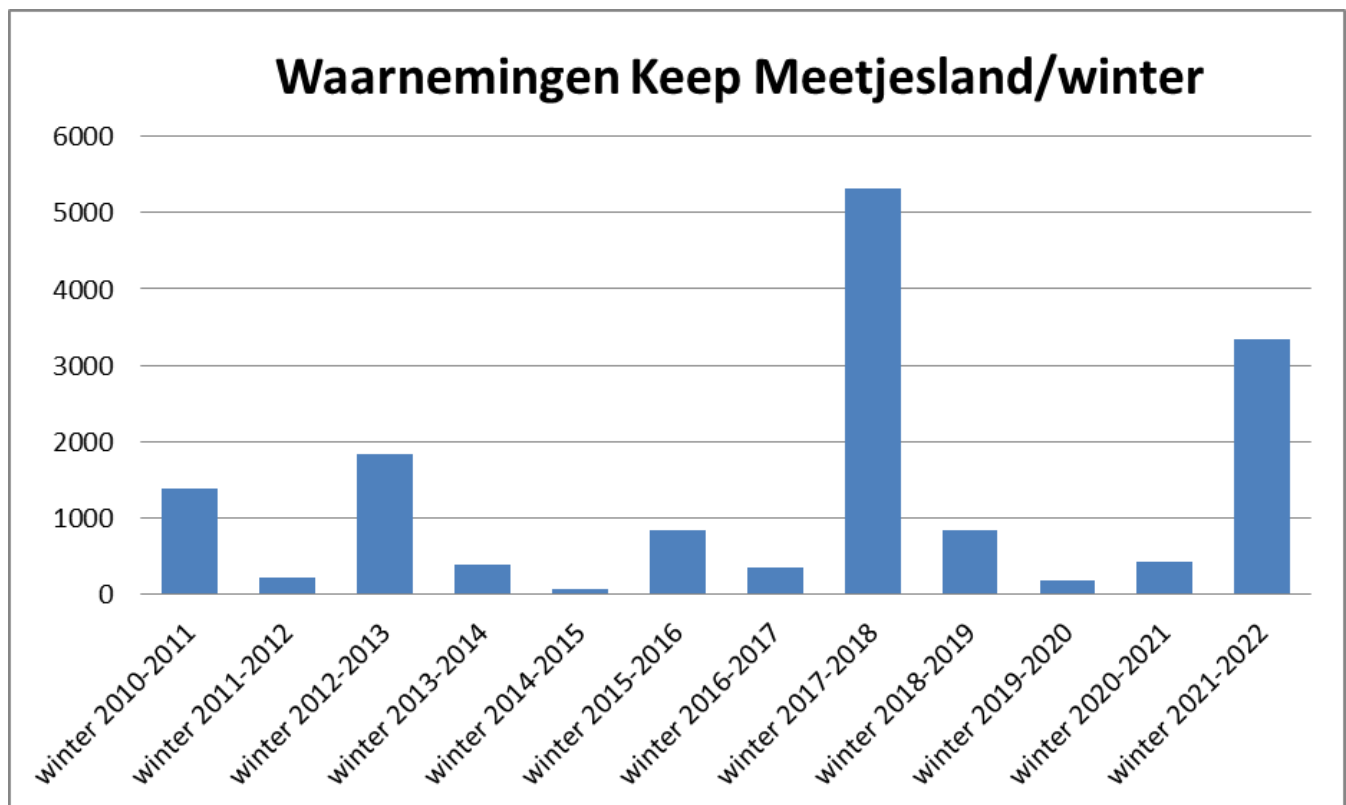
Vroeger werden kepen massaal gevangen voor menselijke consumptie. Het vlees was erg gegeerd, al had het een bittere smaak.

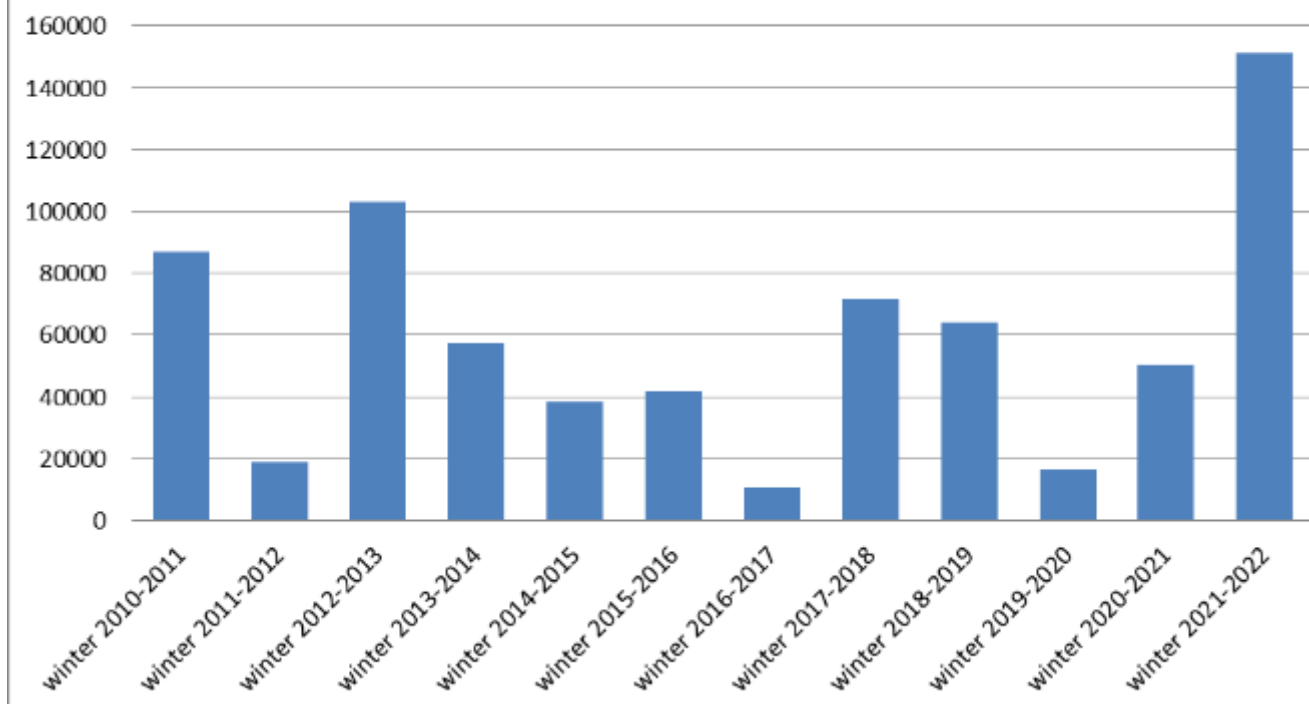
In onderstaande grafiek kan je de aantallen kepen in het Meetjesland zien van de voorbije 12 winters, dit gebaseerd op waarnemingen.be. Dit geeft ons wel een goed beeld van de aanwezige kepen in het Meetjesland. De aantallen zijn gebaseerd op de periode oktober-maart.

Opvallend is de winter 2017-2018, waar opvallend veel kepen werden doorgegeven in de Polders aan de Oosterput in Boekhoute begin november. Op 5 november werden 1000 individuen foeragerend waargenomen op een akker. De dagen voordien waren er dit 200 à 250 individuen.

Vergelijken we dit met het totaal aantal waarnemingen voor België zien we dezelfde trends als in het Meetjesland, zei ietsje minder uitgesproken. In het Meetjesland worden ongeveer 1,5 à 2% van alle Belgische kepen waargenomen. Uitzondering was de winter 2017-2018 waar we 7% bereikten en de winter 2014-2015 waar we slechts 0,2% telden.

Waarnemingen Keep België/winter

Boekbesprekingen

Botanische basiskennis voor beginners

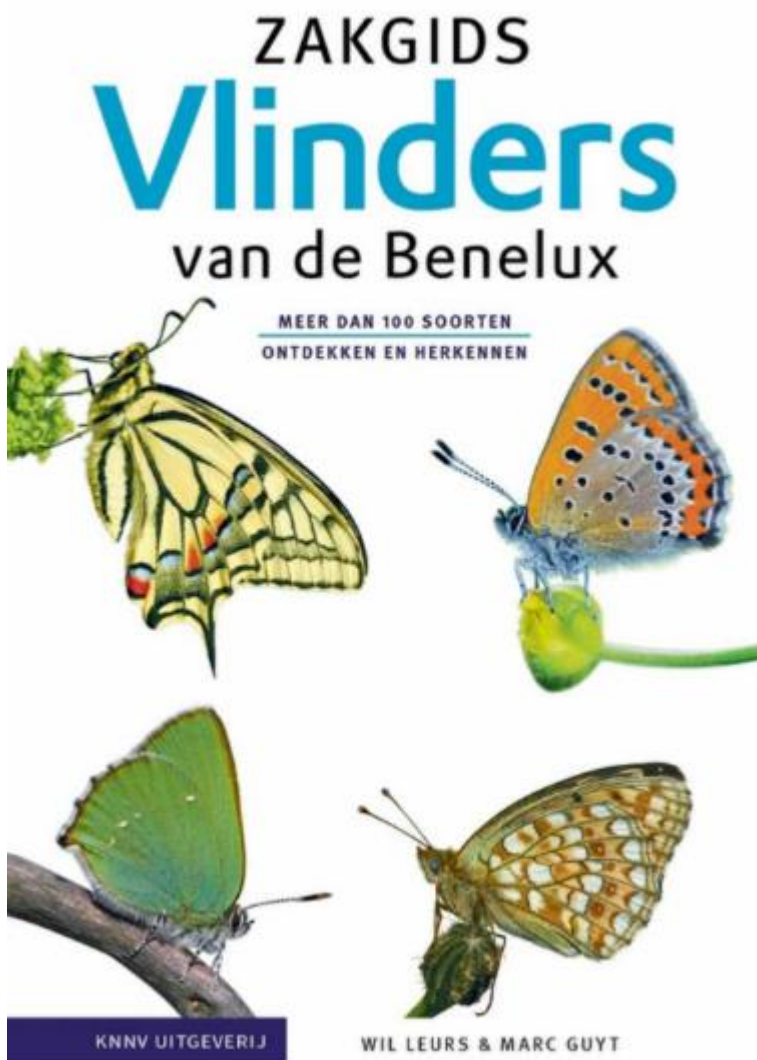

Om met een flora overweg te kunnen, vooral als beginner, heb je enige botanische kennis nodig. Deze toegankelijke gids helpt je bij het determineren van planten aan de hand van hun uiterlijke kenmerken. Het overzicht van botanische termen, de duidelijke illustraties en beschrijvingen brengt de nodige basiskennis binnen handbereik. Zo maak je visueel kennis met de belangrijkste kenmerken van vaatplanten, (korst-) mossen en paddenstoelen. Er gaat een plantenwereld voor je open.

Dit 'Geïllustreerd botanisch woordenboek' is ideaal voor beginners. Je leert de belangrijkste botanische termen en begrippen kennen. Aan de hand van de heldere illustraties leer je de kenmerken te benoemen. Foto's van bomen en planten helpen om de kenmerken ook in het veld te herkennen.

Auteur Corinne Décarpentrie (vertaling: Ingrid Buthod)
Uitgever KNNV Uitgeverij
Uitvoering 15 x 20 cm, 96 p, paperback
ISBN 9789050118293
Prijs € 17,95

Zakgids Vlinders van de Benelux

De 'Zakgids Vlinders van de Benelux' beschrijft alle soorten dagvlinders voor de hele Benelux, inclusief soorten die recent zijn waargenomen. Meer dan 100 soorten worden besproken. Alle relevante kenmerken die van belang zijn voor de determinatie zijn overzichtelijk weergegeven direct naast de prachtige beelden. Deze gids maakt het voor iedereen gemakkelijk om vlinders in de Benelux te herkennen, zowel voor beginners als gevorderden.

Met overzichtelijke informatie over de belangrijkste uiterlijke kenmerken, leefgebied, waardplanten en verspreiding. Ideaal voor thuis en onderweg.

Alle soorten dagvlinders van de Benelux. Met kijktips en wetenswaardigheden. Volledig geïllustreerd met prachtige, kleurrijke foto's. Alle relevante kenmerken handig weergegeven naast de foto's.

In handig zakformaat, ideaal om mee te nemen.

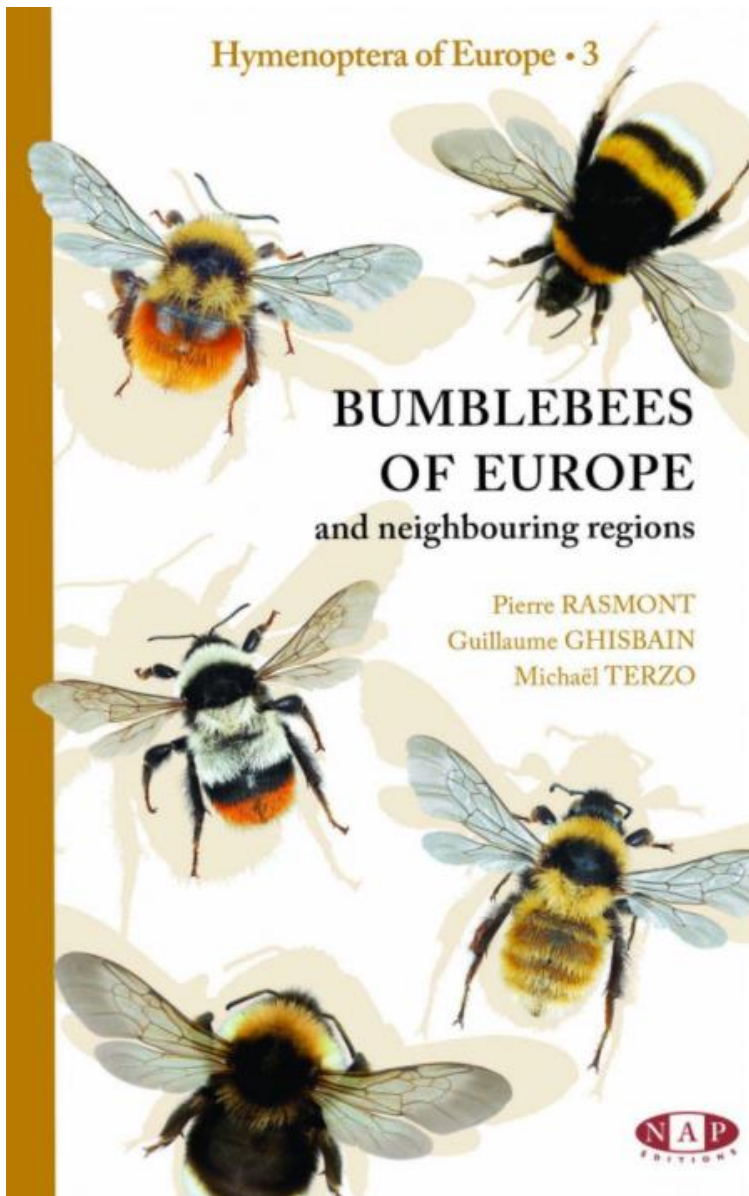
Ook handig is een overzicht van de verschillende biotopen waar vlinders kunnen waargenomen worden en welke vlinders in het bewuste biotoop kunnen aangetroffen worden. Hetzelfde geldt voor een overzicht van de diverse waardplanten en welke vlinders deze waardplant benutten.

Deze zakgids kwam tot stand dank zij de samenwerking met De Vlinderstichting en Natuurpunt.

Vooraf een aanrader voor de beginnende vlinderliefhebber, alhoewel ervaren vlinderaars ook aan hun trekken komen.

Auteur	Wil Leurs & Marc Guyt
Uitgever	KNNV Uitgeverij i.s.m. de Marterstichting
Uitvoering	11 x 17 cm, 264 p, hardcover, full colour
ISBN	9789050118194
Prijs	€ 17,95

Bumblebees of Europe and neighbouring regions - Hymenoptera of Europe 3

Na de delen gewijd aan bijen en symfyta of bladwespen van Europa, is dit het derde deel dat handelt over hommels, herkenbaar aan hun brommende vlucht en hun gedrongen silhouet. De hommels is een insect dat vaak wordt gezien in tuinen of zelfs in de stad, en dat op bloemen foerageert van de vroege lente tot in de herfst. De hommels, zeer behaard, vaak geel en zwart gekleurd, met eventueel, afhankelijk van de soort, oranje of wit op de buik, is niet goed bekend bij het ruime publiek en er is geen gebrek aan clichés en vooroordelen over dit insect, dat niet agressief is en bovendien buitengewoon nuttig en intelligent. Dit derde deel in een serie over Europese Hymenoptera biedt een synthese van kennis en sleutels voor de identificatie van 79 soorten en 14 ondersoorten uit Europa, Noord-Afrika, de Kaukasus en het Midden-Oosten. De auteurs hebben rekening gehouden met de laatste wetenschappelijke ontwikkelingen en bevindingen. Elke soort wordt gepresenteerd met al haar geografische variaties en met aantekeningen over ecologie, gedrag, bloemenkeuzes en status. Het werk wordt geïllustreerd met originele foto's en kleurenplaten die helpen om meer dan 240 soorten en ondersoorten te herkennen. Zo zijn voor het eerst enkele uiterst zeldzame hommelssoorten vertegenwoordigd in een determinatiegids. De drie auteurs behoren tot drie verschillende generaties. Pierre

Rasmont is met zijn kwarteeuw ervaring met hommels de oudste. De inbreng van de twee andere auteurs is niet te verwaarlozen. Rasmont geeft trouwens toe dat hij dit werk nooit alleen had kunnen schrijven.

Auteur Pierre Rasmont, Guillaume Ghisbain G. & Michaël Terzo
Uitgever N.A.P. Editions
Uitvoering 13 x 20 cm, 632 p, hardcover, full colour, hardback
ISBN 978 2 913688 38 4
Prijs € 83,00
Te bestellen via www.napeditions.web of via Vermandel

Walter Belis

Agenda

Paddenstoelenwerkgroep

Iedere woensdagnamiddag om 14 u. is er een begeleide inventarisatietoet.

De toet wordt ehter pas enkele dagen vooraf beslist en hangt af van diverse factoren.

Geïnteresseerden nemen vanaf heden het best contact met Lia Van Landschoot of Germain De Wispelaere. Je kan je altijd laten plaatsen op de mailinglijst en ontvangt dan op zondag de plaats van de volgende activiteit.

Inventarisatie Het Leen

In 2023 viert het Provinciaal Domein Het Leen haar 50-jarig bestaan. Ter gelegenheid van dit jubileum wordt een nieuwe uitgave van de inventaris gepland.

Intussen zijn er sinds de laatste uitgave al heel wat nieuwe soorten bijgekomen en zijn er wellicht ook nog vele nieuwe soorten te ontdekken.

Daarom plannen we de komende drie jaar (2020-2021 en 2022) een nieuwe grondige inventarisatie van Het Leen.

Voorlopig zijn er geen gemeenschappelijke wandelingen meer voorzien, we starten opnieuw in het voorjaar van 2022.

1000-soortendag 2022

Onze jaarlijkse 1000-soortendag ligt intussen ook vast.

Deze zal doorgaan in de Kalevallei in Merendree op zaterdag 21 mei 2022. We combineren deze activiteit samen met een beheermonitoring in het gebied.

De opzet is om 3 percelen te selecteren met min of meer dezelfde abiotiek (bodem, grondwaterregime) maar die verschillen in tijd onder natuurbeheer. Daar kunnen we de beheermonitoring wat oefenen en door dit te combineren met de 1000-soortendag kan er ook een vergelijking worden gemaakt met insecten.

Plantenwerkgroep

Alle wandelingen gaan door op dinsdagavonden (verzamelen om 19.15 u op de plaats van afspraak).

Zie de volledige kalender op de volgende bladzijde.

<u>Datum</u>	<u>Kilometerhok</u>	<u>Gemeente</u>	<u>Stafkaart</u>	<u>Omschrijving</u>	<u>Plaats van afspraak</u>
12 april	C2.24.23	Maldegem (Donk)	13/1-2	Inventarisatie en monitoring groeiplaatsen van stengelloze sleutelbloem	Kerk van Donk
26 april	C2.25.41	Maldegem	13/3-4	Reesinghe-bos en omgeving (woonuitbreidingsgebied nabij gemeentecentrum)	Brugse Steenweg (N9d), parkeergelegenheid langs de baan ter hoogte van Dermatologie Maldegem
10 mei	C2.35.34	Maldegem (Kleit)	13/7-8	Bosjes in de Groot Burkelkalseide ter hoogte van de Vijverbeek (latere voorjaarsflora)	Ter plaatse (weg ca. 1 km volgen, komende van de N44)
24 mei	B3.51.14 / B3.51.32	Watervliet	6/5-6	Vrije Dijk (Barbarapolder) - grasland in beheer door Natuurpunt	Kerk van Watervliet
31 mei	C2.17.22	Sint-Jan-in-Eremo	13/3-4	'Langerek' (deel van de Boerenkreek)	Fred's Café (splitsing Vlamingstraat / Langeweg in Sint-Laureins)
7 juni	C3.43.31	Evergem (Doornzele)	14/5-6	Natuurbuffergebied	Doornzele: Dries, ter hoogte van de kerk
14 juni	C2.54.12	Sint-Joris [Beernem - W.-Vlaanderen]	13/5-6	Schaduwrijke bermen van de Maria-Aaltersteenweg, met bijzondere aandacht voor havikskruiden	Parking van De Vaanders, ter hoogte van de spoorweg
21 juni	C2.54.22	Aalter - Knesselare	13/5-6	Kanaalreservaat	Brug over Kanaal Gent - Brugge op de baan van Knesselare naar Maria-Aalter (Knesselaarsestraat / Hoekestraat)
5 juli	C3.11.14	Watervliet	14/1-2	Landsdijk (Hellepolder) - excursie in kader van Meetnet Algemene Planten	Kerk van de Landsdijk
16 augustus	D2.18.22	Lovendegem	21/3-4	Zuidelijke oever kanaal Gent - Brugge (zoektocht naar Fallopia ×conollyana)	Kerk van Lovendegem (parking aan achterkant)
30 augustus	C2.28.31	Eeklo	13/3-4	Waaibos (in beheer door Natuurpunt)	Sint-Vincentiusstraatje (zijstraatje Waaistraat)